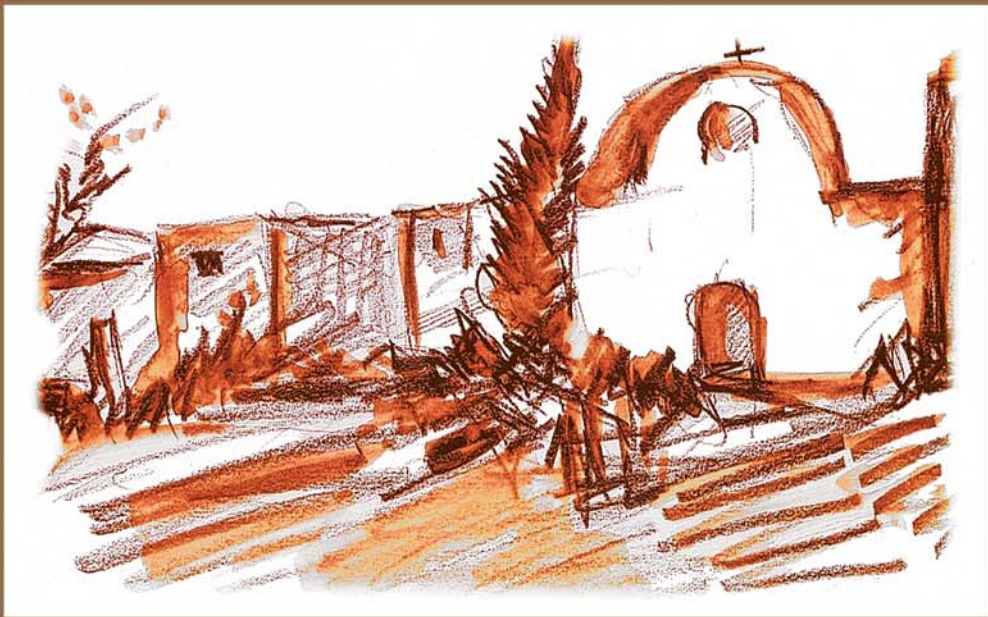


# ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έτος 62 – Τεύχος 4



*«Δεῦτε λάβετε φῶς»*

Ἀπρίλιος 2013

---

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ του Μακ. Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Εκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς  
Ἰπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἰ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2011 ΜΕ ΕΝΙΑΥΣΙΑ ΘΗΤΕΙΑ: Ἀρχιμ. Νικόδημος Σκρέττας, Ἀρχιμ. Σωτήριος Κοσμόπουλος, Ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελος Κόκλας, Ἀρχιμ. Ἀμβρόσιος Γκουρβέλος, Πρωτ. Θεμιστοκλῆς Χριστοδούλου, Καθηγ. Κων/νος Κορναράκης – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΥΛΗΣ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη. – ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Χαράλαμπος Κωστόπουλος – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καί Βασίλειος Τζέρπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος. Ἰπεύθυνος Τυπογραφείου: Χ. Κωβαίος, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380. Τιμή τεύχους 1 € (γιά ἄσους δέν τό δικαιούνται δωρεάν).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251  
e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Ἐξώφυλλο: «Ξωκλήσι», Λάμπη Κωστόπουλου.

Τὸ Περιοδικό «Ἐφημέριος» δέν εὐθύνεται γιά τό γλωσσικό ἴδιωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

# ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Έτος 62

Άπρίλιος 2013

Τεύχος 4

## Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ Είσοδικόν . . . . .	3
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ Πάσχα Ρωμείο . . . . .	4
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ‘Ο Ίησοῦς, ἕνας προφήτης μή ἀποκαλυπτικός; . . . . .	7
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ «Τόν ἐπινίκιον ὕμνον ἄδοντα, βοῶντα, κεκραγότα καί λέγοντα» . . . .	8
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ ‘Ο λόγος τῆς Ἐκκλησίας καί ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος (Ζ) . . . . .	10
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ Βασικά θέματα τῆς κατήχησης . . . . .	14
ΑΡΧΙΜ. ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΓΛΑΡΟΥΔΗ Κυριακή τοῦ Θωμᾶ . . . . .	16
ΠΡΩΤ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ Ο. ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑ Σύγχρονες αἱρέσεις καί οἰκονομία . . . . .	19
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΙΩΤΟΥ Οἱ κανόνες τοῦ ὀρθρου τῆς Κυριακῆς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως . . . .	21
ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ Παράδοση καί ἐξέλιξη λειτουργικῶν ἱερῶν ἀμφίων (β΄) . . . . .	23
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ Τῆς Ἀναστάσεως, ἡ Νύχτα καί ἡ Ἡμέρα . . . . .	25
ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΝ ‘Ο ἅγιος Γεώργιος ὁ ἐξ Ἐφέσου . . . . .	26
‘Η Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου . . . . .	27
Βιβλιοπαρουσίαση . . . . .	28
Μηνολόγιο . . . . .	30
Ἐφημεριακά . . . . .	32

«Σήμερα προέχει ο περί της Ἀναστάσεως λόγος κι ἐμεῖς γιὰ τὴν Ἀνάσταση ἀφήσαμε νὰ ὁμιλήσουμε τελευταῖα. Ἄλλ' ὅμως, ὅταν ὁ λόγος εἶναι γιὰ τὴν Ἐκκλησία, γιὰ τὴν Ἀνάσταση λοιπὸν ὁμιλοῦμε. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ ἀναστημένος Ἰησοῦς Χριστός καὶ κάθε λόγος γιὰ τὴν Ἐκκλησία εἶναι λόγος γιὰ τὴν Ἀνάσταση. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων καὶ τὸ πιὸ βέβαιο γεγονός τῆς ἱστορίας, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀλήθεια βεβαιώνεται στὴν ὑπαρξὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀπόδειξη τῆς Ἀναστάσεως. Μάθαμε νὰ ζητοῦμε ἀποδείξεις κι ὅταν πρόκειται γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ θέλωμε νὰ πεισθοῦμε γιὰ τὰ «ὑπερφυῆ» καὶ τὰ «ἀπρόοπτα» τῆς θείας οἰκονομίας μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, ὅπως καὶ γιὰ τὰ φυσικά. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ ἐπίσκοπος Νύσσης θὰ πῇ: «Ἔχει ἡ Ἐκκλησία τὰς περὶ τούτων ἀποδείξεις, μᾶλλον δὲ ἔχει πίστιν ἀποδείξεως βεβαιωτέραν». Ἀρκετό εἶναι νὰ ποῦμε γιὰ τὴν Ἀνάσταση πὼς εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ πάλι ἀρκετό εἶναι νὰ ποῦμε γιὰ τὴν Ἐκκλησία πὼς εἶναι ἡ Ἀνάσταση. Κάθε λατρευτικὴ σύναξη καὶ κάθε λειτουργία εἶναι τὸ Πάσχα Κυρίου κι ἡ Ἀνάσταση. Ὅταν, μετὰ τὴ θεία Κοινωνία, ὁ ἱερέας συστέλλῃ τὰ Ἅγια, λέγει μυστικᾶ: «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι...». Ἐνας χριστιανὸς μελετητῆς, πού δὲν ἦταν ὀρθόδοξος, εἶπε πὼς ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία διαρκῶς καὶ ἀκατάπαυστα ὑμνεῖ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Ἐμεῖς αὐτὸ τὸ ζοῦμε καὶ τὸ ἀναπνέομε, καὶ γιὰ ἓνα νεώτερο ρῶσο ἅγιο, τὸν Σεραφεῖμ τοῦ Σαρώφ, ἦταν ὁ χαιρετισμὸς του σὲ κάθε του συνάντησι. Ὁ κάθε χριστιανὸς πού συναντοῦσε ἦταν ἡ εὐκαιρία νὰ τοῦ μεταδώσῃ τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς χαρᾶς: «Χριστὸς ἀνέστη· χαρὰ μου!». Ἀμήν».

(† Ἐπισκόπου Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ, Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης:  
*Ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων*, τ. Δ',  
ἐκδ. Νεκτ. Παναγόπουλος, Ἀθήνα 2003, σ. 90)



Σεβαστοί πατέρες,

στό τεύχος τοῦ Ἀπριλίου φιλοξενοῦμε στά *Προσόμοια* ἕνα διήγημα μέ θέμα πα-  
ρχαλινό τοῦ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, πού ἀποπνέει ὄχι μόνον εὐσέβεια καί  
ρωμαίικη παράδοση, ἀλλά καί τήν περιρρέουσα ἀτμόσφαιρα τῶν ἡμερῶν, πού με-  
ρικές φορές χαρακτηρίζει πρόσωπα καί γεγονότα τῆς «διπλανῆς πόρτας». Στή στή-  
λη *Τίνα μέ λέγουσι οἱ ἄνθρωποι εἶναι*; ὁ π. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου ἀπαντᾷ  
στό ἐρώτημα: «Ἰησοῦς, ἕνας προφήτης μή ἀποκαλυπτικός;», στή στήλη *Πρός Ἐκ-  
κλησιασμόν*, ὁ κ. Παναγιώτης Ἰ. Σκαλτσῆς ἔχει ὡς θέμα «Τόν ἐπινίκιον ὕμνον ἄδο-  
ντα, βοῶντα, κεκραγότα καί λέγοντα» καί ὁ κ. Κωνσταντῖνος Κορναράκης συνεχι-  
ζει τήν ἀναφορά στή στήλη *Διλήμματα* τῆ σειρά «Ἄ λόγος τῆς Ἐκκλησίας καί ὁ σύγ-  
χρονος ἄνθρωπος» μέ τό θέμα «Σύγχρονες προκλήσεις καί πειραματισμοί τοῦ  
ἐκκλησιαστικοῦ λόγου».

Ἄ κ. Ἀλέξανδρος Καριώτογλου συνεχίζει τήν ἐνασχόλησή του μέ τό δεύτερο  
πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος, τόν Θεό-Υἱό, στή στήλη *Πρός Κατήχησιν*, τό εὐαγγε-  
λικό ἀπόσπασμα τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ ἐρμηνεύει στή *Διακονία τοῦ Λόγου* ὁ π.  
Κυπριανός Γλαρούδης καί στή στήλη *Πρός Διάκρισιν* ὁ π. Σωτήριος Ἀθανασοῦλιας  
θίγει τό πρόβλημα «Σύγχρονες αἱρέσεις καί οἰκονομία».

Στή στήλη *Τυπικαρεῖον* θά βρεῖτε τούς «Κανόνες τοῦ ὁρθοῦ τῆς Κυριακῆς τῆς  
Σταυροπροσκυνήσεως» γιά τούς ὁποίους φρόντισε ὁ κ. Διονύσιος Ἀνατολικιώτης,  
στή στήλη *Παράδοση καί Συνέχεια* θά διαβάσετε τό β' μέρος τοῦ ἄρθρου τοῦ  
(†) Ἰωάννου Φουντούλη «Παράδοση καί ἐξέλιξη λειτουργικῶν ἱερῶν ἀμφίων» καί  
στό *Συναξάριον* τό Μαρτύριο τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἐφέσου.

Ἄ π. Κωνσταντῖνος Καλλιανός στίς *Ἐφημεριακές Ἰγνηλασίες* καταγράφει τόν  
ἀπόηχο «Τῆς Ἀναστάσεως, ἡ Νύχτα καί ἡ Ἡμέρα», ὁ κ. Σταῦρος Τερζῆς ἀπαριθ-  
μεῖ πολλούς τίτλους ἐπικαίρων τοῦ Τριωδίου, τῆς Σαρακοστῆς καί τοῦ Πάσχα βι-  
βλίων στή *Βιβλιοθήκη* τοῦ Ἐφημερίου καί ἡ κ. Λίτσα Ἰ. Χατζηφῶτη διάβασε γιά σᾶς  
μερικά ἀπό τά πολυάριθμα βιβλία πού λαμβάνουμε καί πού τά βρῖσκετε στή *Βι-  
βλιοπαρουσίαση*, καί συγκέντρωσε στό *Μηνολόγιο* εἰδήσεις ἀπό ἐνοριακές ἐπετεί-  
ους καί ἐκδηλώσεις. Τέλος στά *Ἐφημεριακά* ὁ π. Γεώργιος Βαμβακίδης ἀναφέρε-  
ται σέ θέματα μισθοδοσίας τῶν Κληρικῶν.

Καλό Πάσχα!

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας,  
Διευθυντής Σύνταξης



Ἄλεξάνδρου Παπαδιαμάντη

ΤΗΝ ΕΣΠΕΡΑΝ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τοῦ ἔτους 188... περί ὥραν ἐνάτην, γερόντιόν τι εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένον, καθόσον ἠδύνατο νά διακρίνη τις εἰς τό σκοτός, κατήρχετο τήν ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ ἄγουσαν, τήν ἀμαξιτήν. Δέν εἶχεν ἀνατείλει ἀκόμη ἡ σελήνη, καί ὁ ὁδοιπόρος ἐδίσταζε ν' ἀναβῆ ὑψηλότερον, ζητῶν δρόμον μεταξὺ τῶν χωραφίων. Ἐφαίνετο μή γνωρίζων καλῶς τόν τόπον. Ὁ γέρον θά ἦτο ἴσως πτωχός, δέν θά εἶχε 50 λεπτά διά νά πληρώσῃ τὸ εἰσιτήριο τοῦ σιδηροδρόμου, ἢ θά τά εἶχε κ' ἔκαμνεν οἰκονομίαν.

Ἄλλ' ὅχι δέν ἦτο πτωχός, δέν ἦτο οὔτε πλούσιος, εἶχε διά νά ζήσῃ. Ἦτο εὐλαβής, καί εἶχε τάξιμο νά καταβαίη κατ' ἔτος τό Πάσχα πεζός εἰς τόν Πειραιᾶ, ν' ἀκούῃ τήν Ἀνάστασιν εἰς τόν Ἅγιον Σπυρίδωνα καί ὅχι εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν, νά λειτουργῆται ἐκεῖ, καί μετά τήν ἀπόλυσιν, ν' ἀναβαίη πάλιν πεζός εἰς τάς Ἀθήνας.

Ἦτο ὁ μπαρμπα-Πύπης, ὁ γηραιός φίλος μου, καί κατέβαινεν εἰς Πειραιᾶ διά ν' ἀκούσῃ τό Χριστός ἀνέστη εἰς τόν ναόν τοῦ ὁμωνύμου καί προστάτου του, διά νά κάμῃ Πάσχα ρωμείο κ' εὐφρανθῆ ἡ ψυχὴ του.

Καί ὅμως ἦτο... δυτικός.

Ὁ μπαρμπα-Πύπης ἦτο Ἰταλοκερκυραῖος ἀπλοϊκός, Ἑλληνίδος μητρός, Ἑλλην τήν καρδίαν, καί ὑφίστατο ἄκων ἴσως, ὡς καί τόσοι ἄλλοι, τό ἄπειρον μεγαλεῖον καί τήν ἄφατον γλυκύτητα τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλληνικῆς. Ἐκαυχᾶτο ὅτι ὁ πατήρ του, ὅστις ἦτο στρατιώτης τοῦ Ναπολέοντος Α', «εἶχε μεταλάβει ρωμεία», ὅταν ἐκινδύνευσεν ν' ἀποθάνῃ, ἐκβιάσας μάλιστα πρός τοῦτο, διά τινων συστρατιωτικῶν του, τόν ἱερέα τόν ἀγαθόν. Καί ὅμως ὅταν, κατόπιν τούτων, φυσικῶς τοῦ ἔλεγε τις: «Διατί δέν βαπτίζεσαι, μπαρμπα-Πύπη», ἡ ἀπάντησίς του ἦτο ὅτι ἅπαξ ἐβαπτίσθη, καί ὅτι εὐρέθη ἐκεῖ.

Φαίνεται ὅτι οἱ Πάπαι τῆς Ρώμης μέ τήν συνήθη ἐπιτηδεῖαν πολιτικῆν των, εἶχον ἀναγνωρίσει εἰς τοὺς ρωμαιοκαθολικούς τῶν Ἰονίων νήσων τινά τῶν εἰς τοὺς Οὐνίτας ἀπονεμομένων προνομίων, ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς νά συνορτάζωσι μετά τῶν ὀρθοδόξων ὄλας τάς ἐορτάς. Ἀρκεῖ νά προσκυνήσῃ τις τήν ἐμβάδα τοῦ ποντίφηκος, τά λοιπά εἶναι ἀδιάφορα.

\* Ἀπόσπασμα. Ἀπό τήν κριτικὴ ἔκδοσιν τῶν Ἀπάντων τοῦ Ἄλεξάνδρου Παπαδιαμάντη τοῦ Ν.Δ. Τριανταφυλλίδη, Ἐκδόσεις Δόμος, τ. Β', σσ. 179-181.

Ὁ μπαρμπα-Πύπης ἔτρεφε μεγίστην εὐλάβειαν πρὸς τὸν πολιοῦχον ἅγιον τῆς πατριδος του καὶ πρὸς τὸ σεπτὸν αὐτοῦ λείψανον. Ἐπίστευεν εἰς τὸ θαῦμα τὸ γενόμενον κατὰ τῶν Βενετῶν, τολμησάντων ποτέ νά ἰδρῦσωσιν ἴδιο θυσιαστήριον ἐν αὐτῷ τῷ ὀρθοδόξῳ ναῶ (Il santo Spiridion ha fatto questo caso<sup>1</sup>), ὅτε ὁ ἅγιος ἐπιφανεῖς νύκτωρ ἐν σχήματι μοναχοῦ κρατῶν δαυλὸν ἀναμμένον ἔκαυσεν ἐνώπιον τῶν ἀπολιθωθέντων ἐκ τοῦ τρόμου φρουρῶν τὸ ἀρτιπαγές ἀλτάρε<sup>2</sup>. Ἀφοῦ εὗρισκετο μακρὰν τῆς Κερκύρας, ὁ μπαρμπα-Πύπης ποτέ δέν θά ἔστεργε νά ἐορτάσῃ τὸ Πάσχα μαζί μέ τσοῦ φράγκους.

\* \* \*

Τὴν ἐσπέραν λοιπὸν ἐκείνην τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὅτε κατέβαιναν εἰς Πειραιᾶ, πεζός, κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα τὴν λαμπάδα του, ἦν ἔμελλε ν' ἀνάψῃ κατὰ τὴν ἀνάστασιν, μικρὸν πρὶν φθάσῃ εἰς τὰ παραπήγματα τῆς μέσης ὁδοῦ ἐκουράσθη καὶ ἠθέλησε νά καθίσῃ ἐπ' ὀλίγον ν' ἀναπαυθῇ. Εὗρεν ὑπὴνεμον τόπον ἔξωθεν μιᾶς μάνδρας, ἐχούσης καὶ οἰκίσκον παρὰ τὴν μεσημβρινὴν γωνίαν, κ' ἐκεῖ ἐκάθισε ἐπὶ τῶν χόρτων, ἀφοῦ ὑπέστρωσε τὸ εἰς πολλές δίπλως γυρισμένον σάλι του. Ἐβγαλεν ἀπὸ τὴν τσέπην τὴν σπιροτοθήκην του, ἤναψε σιγαρέτον κ' ἐκάπνιζεν ἡδονικῶς.

Ἐκεῖ ἀκούει ὀπισθὲν του ἐλαφρὸν θροῦν ὡς βημάτων ἐπὶ παχείας χλόης, καὶ πρὶν προφθάσῃ καὶ στραφῇ νά ἴδῃ ἀκούει δεύτερον κρότον ἐλαφρότερον. Ὁ δεύτερος οὗτος κρότος τοῦ κάστηκε ὅτι ἦτον ὡς ἀνυψουμένης σκανδάλης φονικοῦ ὄπλου.

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχε λαμπρυνθῆ πρὸς ἀνατολὰς ὁ ὀρίζων, καὶ τοῦ Αἰγάλεω αἰ κορυφαί ἐφάνησαν πρὸς μεσημβρίαν λευκάζουσαι. Ἡ σελήνη, τετάρτην ἡμέραν ἄγουσα ἀπὸ τῆς πανσελήνου, θ' ἀνέτελλε μετ' ὀλίγα λεπτά. Ἐκεῖ ὅπου ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐγγύς τῆς βορειανατολικῆς γωνίας τοῦ ἀγροτικοῦ περιβάλλοντος, ὅπου ἐκάθητο, τοῦ κάστηκε, ὡς διηγείτο ἀργότερα ὁ ἴδιος, ὅτι εἶδεν ἀνθρωπίνην σκιάν, εἰς προβολὴν τρόπον τινὰ ἰσταμένην, καὶ τείνουσαν ἐγκαρσίως μακρὸν τι ὡς ρόπαλον ἢ κοντάριον πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ. Πρέπει δέ νά ἦτο τουφέκιον.

Ὁ μπαρμπα-Πύπης ἐνόησεν ἀμέσως τὸν κίνδυνον. Χωρὶς νά κινήθῃ ἄλλως ἀπὸ τὴν θέσιν του, ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ἄγνωστον κ' ἔκραξεν ἐναγωνίως:

– Φίλος! καλός! μὴ ρίχνῃς...

Ὁ ἄνθρωπος ἔκαμε μικρὸν κίνημα ὀπισθοδρομήσεως, ἀλλὰ δέν ἐπανέφερε τὸ ὄπλον εἰς εἰρηνικὴν θέσιν, οὐδὲ κατεβίβασε τὴν σκανδάλην.

– Φίλος! καὶ τί θέλεις ἐδῶ; ἠρώτησε μέ ἀπειλητικὴν φωνήν.

– Τί θέλω; ἐπανέλαβεν ὁ μπαρμπα-Πύπης. Κάθουμαι καὶ φουμάρω τὸ τσιγάρο μου.

– Καὶ δέν πᾶς ἀλλοῦ νά τὸ φουμάρῃς, ρέ; ἀπήντησεν αὐθαδῶς ὁ ἄγνωστος. Ἡῦρες τὸν τόπον, ρέ, γιὰ νά φουμάρῃς τὸ τσιγάρο σου!

– Καὶ γιατί; ἐπανέλαβεν ὁ μπαρμπα-Πύπης. Τί σᾶς ἔβλαφα;

– Δέν ξέρω ἐγὼ ἀπ' αὐτά, εἶπεν ὀργίλως ὁ ἀγρότης· ἐδῶ εἶναι ἀποθήκη, ἔχει χόρτα, ἔχει κι ἄλλα πράγματα μέσα. Μόνον κότες δέν ἔχει, προσέθηκε μετὰ σκληροῦ σαρκασμοῦ, ἐγελάσθηκες.

Ἦτο πρόδηλον ὅτι εἶχεν ἐκλάβει τὸν γηραιὸν φίλον μου ὡς ὀρνιθοκλόπον, καὶ διὰ

νά τόν ἐκδικηθῆ, τοῦ ἔλεγεν ὅτι τάχα δέν εἶχεν ὄρνιθας, ἐνῶ κυρίως ὁ ἀγρονόμος διὰ τὰς ὄρνιθας του θά ἐφοβήθη καί ὠπλίσθη μέ τήν καραβίαν του.

ἽΟ μπαρμπα-Πύπης ἐγέλασε πικρῶς πρὸς τόν ὑβριστικόν ὑπαιγιμόν.

– Σὺ ἐγελάστηκες, ἀπήντησεν· ἐγὼ κότες δέν κλέφτω οὔτε λωποδύτης εἶμαι· ἐγὼ πηγαίνω στὸν Πειραιᾶ ν’ ἀκούσω Ἁνάστασι στὸν Ἅγιο Σπυρίδωνα.

ἽΟ χωρικός ἐκάγχασε.

– Στὸν Πειραιᾶ! Στὸν Ἁι-Σπυρίδωνα; Κι ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι;

– ἽΑφ’ τήν Ἀθήνα.

– ἽΑπ’ τήν Ἀθήνα; Καί δέν ἔχει ἐκεῖ ἐκκλησίες, ν’ ἀκούσης Ἁνάστασι;

– ἽΕχει ἐκκλησίες, μὰ ἐγὼ τὸ ἔχω τάξιμο, ἀπήντησεν ὁ μπαρμπα-Σπῦρος.

ἽΟ χωρικός ἐσιώπησε πρὸς στιγμὴν. Εἶτα ἐπανέλαβε:

– Νά φχαριστᾶς, καημένε...

Καί τότε μόνον κατεβίβασε τήν σκανδάλην καί ὠρθωσε τὸ ὄπλον πρὸς τόν ὦμόν του.

– Νά φχαριστᾶς καημένε, τήν ἡμέραν ποῦ ξημερώνει αὔριο, εἰδεμὴ, δέν τὸ ἔχα γιὰ τίποτες νά σ’ ἐξαπλώσω δῶ χάμου. Τράβα τώρα!

ἽΟ γέρον Κερκυραῖος εἶχεν ἐγερθῆ καί ἠτοιμάζετο ν’ ἀπέλθῃ, ἀλλὰ δέν ἠδυνήθη νά μὴ δώσῃ τελευταίαν ἀπάντησιν.

– Κάνεις ἄδικα καί συχωρεμένος νά ἴσαι ποῦ μέ προσβάλλεις, εἶπε.

Σ’ εὐχαριστῶ ὡς τόσο ποῦ δέ μέ ἐτουφέκισες, ἀλλὰ νόν βὰ μπένε... δέν κάνεις καλά νά μέ παίρνης γιὰ κλέφτη. ἽΕγὼ εἶμαι διαβάτης κ’ ἐπήγαινα, σοῦ λέω, στὸν Πειραιᾶ.

– ἽΕλα, σκόλα, σκόλα τώρα, ρέ...

Καί ὁ χωρικός στρέψας τήν ράχιν εἰσῆλθεν ἀνατολικῶς διὰ τῆς θύρας τοῦ περιβόλου κ’ ἔγινεν ἄφαντος.

ἽΟ γέρω φίλος μου ἐξηκολούθησε τόν δρόμον του.

\* \* \*

Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο δέν ἐμπόδισε τόν μπαρμπα-Πύπην νά ἐξακολουθῆ κατ’ ἔτος τήν εὐσεβῆ του συνήθειαν, νά καταβαίνει πεζός εἰς Πειραιᾶ, νά προσέρχεται εἰς τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα καί νά κάμνῃ Πάσχα ρωμέικο.

ἽΕφέτος τὸ μεσοσαράκοστον μοί ἐπρότεινεν, ἂν ἤθελα, νά τόν συνοδεύσω (ἐφέτος) εἰς τήν προσκύνησίν του ταύτην. Θα προσεχώρουν δέ εἰς τήν ἐπιθυμίαν του, ἂν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δέν εἶχα τήν συνήθειαν νά ἐορτάζω ἐκτός τοῦ ἽΑστεως τὸ ἅγιον Πάσχα.

#### ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ἽΟ Ἅγιος Σπυρίδων προκάλεσε αὐτὸ τὸ θαῦμα.

2. ἽΗ Ἅγία Τράπεζα τῶν Καθολικῶν.





ΤΙΝΑ ΜΕ ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

## 39. Ὁ Ἰησοῦς, ἓνας προφήτης μή ἀποκαλυπτικός;

Πρωτ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου,  
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Παλαιοῦ Φαλήρου, Ἰ.Μ. Νέας Σμύρνης

**Σ**ΤΟΝ ΑΝΤΙΠΟΔΑ τῆς ἀποκαλυπτικῆς προοπτικῆς τῆς δράσης τοῦ Ἰησοῦ κινήθηκε ἀπό τό 1930 ὁ σημαντικότερος ἐκπρόσωπος τῆς ἀγγλοσαξωνικῆς θεολογίας, ὁ C.H. Dodd. Ἡ ἐσχατολογία καί ἡ σχολή του χαρακτηρίστηκε ὡς «πραγματοποιηθεῖσα». Καθιερώθηκε πλέον ὁ ὅρος realised eschatology, πού ἐστιάζει στό στοιχεῖο «ἐδῶ καί τώρα» τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, καθῶς μέ τήν παρουσία Του ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μπῆκε στίς διαδικασίες τῆς ἱστορικῆς πραγματοποίησής της. Ἀπό τή δεκαετία τοῦ '80 τήν ἀποκαλυπτική ἄρνηση ὡς «ἄρθρο πίστεως» ἀκολούθησαν κι ἄλλοι ἐρευνητές. Τά βασικά σημεῖα τῆς θέσεως αὐτῆς εἶναι:

α. Ἡ λεγόμενη «ἀποκαλυπτική ἀλληλουχία» μπορεῖ νά μή θεωρηθεῖ ὡς αὐτομαρτυρία, ὅπως παρουσιάζεται. Ἐάν θεωρήσουμε, ὅτι ἡ ἔντονη ἀποκαλυπτική ἐσχατολογία προῆλθε μετά τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, τότε ἐνδέχεται καί τά πρὶν ἀπό τήν ἀνάσταση γεγονότα νά ἔλαβαν ἓνα ἀποκαλυπτικό χρῶμα.

β. Στίς λεγόμενες «παραβολές τῆς κρίσεως», κατεξοχήν ἀντικείμενο συστηματικῆς μελέτης τοῦ Dodd, ὁ Ἰησοῦς θέτει τήν ὑπέρτατη κρίση μέσα στήν ἱστορία, ὥστε ὅσοι τόν ἀκούσουν, ὀφείλουν νά ἀνταποκριθοῦν στό παρόν. Τώρα εἶναι ἡ ὥρα τῆς ἀπόφασης, καθῶς μεταθέτει τό κέντρο στό hic et nunc τῆς ἱστορίας.

γ. Οἱ ὑποστηρικτές τῆς μή ἀποκαλυπτικῆς εἰκόνας τοῦ Ἰησοῦ συχνά ἐπικαλοῦνται ἰδιαιτέρες πηγές. Εἰδικότερα, ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ εὐρύτερα ἀποδεκτὴ κειμενική πηγή τῶν Λογίων (Q) συγκροτήθηκε στά πρῶτα της ἐπίπεδα περισσότερο ἀπό σοφούς λόγους τοῦ Κυρίου, παρά ἀπό κάποιον ἀποκαλυπτικό ὑλικό.

δ. Ἐνα «ἀγκάθι» στή μή ἀποκαλυπτική ἀπεικόνιση τοῦ Ἰησοῦ ἀποτελεῖ ἡ χρήση τοῦ ἀσυνήθιστου ὅρου «Υἱός τοῦ ἀνθρώπου», πού ὁ ἴδιος χρησιμοποίησε γιά τόν ἑαυτό του: Σέ ὅσα ὁ Ἰησοῦς λέγει γιά τήν ταπείνωσή του κατά τήν ἐπίγεια ζωή του ἢ τήν αὐθεντία του, γιά τό πάθος καί τήν ἀνάστασή του, καί γιά τήν τελική ἐπικράτησή του μέ ἀποκαλυπτικούς ὅρους, τό ὁποῖο ἔχει σαφῆ ἐπίδραση ἀπό τό Δαν. 7.13, μέ κάποια μετα-πασχάλια ἀντανάκλαση.

ε. Ἐνας μεγάλος ἀριθμός τῶν λογίων τοῦ Ἰησοῦ ὑπαινίσσονται ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἤδη παρούσα ἐντός τῆς δικῆς του δράσης· οἱ ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ ἐκπληρώνονται στό ἐδῶ καί τώρα μέ τόν λόγο καί τό ἔργο τοῦ Ἰησοῦ.

Συνοπτικά, οἱ ἀνωτέρω θέσεις δέν μπόρεσαν νά κλονίσουν τή δυνατή μελλοντική ἀποκαλυπτική διάσταση τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, ἂν καί ὑπάρχει ἀναμφισβήτητα ἡ διάσταση τοῦ ἱστορικοῦ «νῦν» τοῦ κηρύγματος Του.



## Τόν ἐπινίκιον ὕμνον ἄδοντα, βοῶντα, κεκραγότα καί λέγοντα»

Τοῦ Παναγιώτη Ἱ. Σκαλτσῆ,  
Ἄναπλ. Καθηγητῆ Α.Π.Θ.

**Τ**Ο ΠΡΩΤΟ μέρος τῆς Ἁγίας Ἀναφορᾶς, ὅπου κυριαρχεῖ ἡ εὐχαριστία καί ἡ δοξολογία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, καταλήγει στήν ἀπαρίθμηση τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων καί στόν ἐπινίκιο ὕμνο, ὁ ὁποῖος στίς πηγές μαρτυρεῖται γιά πρώτη φορά τόν 3ο αἰ. στήν Ἀλεξάνδρεια<sup>1</sup>. Ἐδῶ δέν θ' ἀσχοληθοῦμε μέ τό ὄντως δύσκολο θέμα τοῦ ἐπινικίου ὕμνου, ἀλλά μέ τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖον αὐτός εἰσάγεται στίς Λειτουργίες Ἱ. Χρυσοστόμου καί Μ. Βασιλείου, τίς τέσσερις δηλαδή μετοχές πού προηγούνται «ἄδοντα, βοῶντα, κεκραγότα καί λέγοντα». Ὁ ἀριθμός τους ποικίλλει στίς Ἀναφορές τῶν διαφόρων λειτουργικῶν τύπων. Ὑπάρχουν Ἀναφορές μέ ἓνα μόνο ρῆμα στό σημεῖο αὐτό, ὅπως ἡ τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν πού ἔχει τό «λέγοντα», καί ἄλλες πού ἔχουν ἕξι ρήματα, ὅπως ἡ Ἀλεξανδρινή Ἀναφορά τοῦ Ἀγ. Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Ἡ Ἱεροσολυμιτική Λειτουργία τοῦ Ἀγ. Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου ἔχει πέντε μετοχές, ἀφοῦ μετά τό «βοῶντα» προστίθεται τό «δοξολογῶντα»<sup>2</sup>.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι οἱ ἐρμηνευτές τῆς Θ. Λειτουργίας δέν σχολιάζουν τά τέσσερα αὐτά ρήματα. Ἀκόμη καί νεότερες μεταφράσεις ἐδῶ σιωποῦν, ἤ σημειώνουν ἀπλῶς ὅτι ὁ ἐπινίκιος ὕμνος ψάλλεται μέ δυνατή φωνή, «λαμπρᾶ τῇ φωνῇ» ὅπως σημειώνεται στήν Ἀναφορά τοῦ Ἀγ. Ἰακώβου<sup>3</sup>. Μόνο στό λειτουργικό ὑπόμνημα πού ἀποδίδεται στόν Ἀγ. Γερμανό Ἀ Πα-

τριαρχη Κωνσταντινουπόλεως (715-729) καί ἔχει τόν τίτλο «Ἱστορία ἐκκλησιαστική καί μυστική θεωρία» συσχετίζονται οἱ τέσσερις αὐτές μετοχές μέ τά τέσσερα ζῶα τῆς Ἀποκαλύψεως<sup>4</sup>. Εἶναι γνωστό ὅτι στό τέταρτο κεφάλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως, ὅπου περιγράφεται ἡ οὐράνια Λειτουργία, ἀναφέρονται τέσσερα ζῶα, πολυόμματα καί ἕξαπτέρυγα, γύρω ἀπό τόν θρόνο τοῦ Θεοῦ. Τό πρῶτο ζῶο εἶναι ὅμοιο μέ λέοντα, τό δεύτερο μέ μοσχάρι, τό τρίτο ἔχει πρόσωπο ἀνθρώπου καί τό τέταρτο εἶναι ὅμοιο μέ ἀετό πού πετᾷ<sup>5</sup>.

Ἡ εἰκόνα αὐτή, γνωστή ἀπό τίς θεοφάνειες τῆς Π. Διαθήκης καί τόν τρόπο πού οἱ προφῆτες περιγράφουν τή δόξα τοῦ Θεοῦ, συμπεριλαμβάνει τό ὄραμα τοῦ Ἡσαΐα μέ τά ἕξαπτέρυγα Σεραφίμ<sup>6</sup> καί τό ὄραμα τοῦ Ἰεζεκιήλ μέ τά τέσσερα πολυπρόσωπα ζῶα, τά ἔχοντα πρόσωπο ἀνθρώπου, λέοντος, μόσχου καί ἀετοῦ<sup>7</sup>. Αὐτή ἡ ὁμοιότητα τῶν ζῶων πρὸς τούς βασιλεῖς τοῦ ζωικοῦ βασιλείου (λέων, μόσχος, ἄνθρωπος, ἀετός) ἀποτελεῖ ἔκφραση τοῦ κοσμικοῦ χαρακτήρα τῆς οὐράνιας Λειτουργίας στήν Ἀποκάλυψη. Στήν παραπάνω περιγραφή εἶναι παροῦσα ὅλη ἡ κτιστή δημιουργία, οἱ 24 πρεσβύτεροι ὡς ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἄγγελοι δηλώνουν τόν ἀόρατο κτιστό κόσμον καί τά ζῶα ἐκπροσωποῦν τόν ὄρατό κόσμον πού ὕμνεῖ καί δοξολογεῖ τόν Κύριο<sup>8</sup>. Τό ἐρώτημα βεβαίως πού τίθεται εἶναι κατά πόσον ἰσχύει αὐτό πού γράφει ὁ Ἀγ. Γερμανός ὅτι δηλαδή «ἄδο-

να ἐστὶν ὁ ἀετός, βοῶντα ἐστὶν ὁ βοῦς, κεκραγότα ὁ λέων, καὶ λέγοντα, ὁ ἄνθρωπος»<sup>9</sup>. Μπορεῖ νὰ στηριχθεῖ μία τέτοια ἀντιστοιχία; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὄχι.

Κατ' ἀρχὴν οἱ πῖο πολλές Ἀναφορές ἔχουν περισσότερα ἢ λιγότερα ρήματα, ὁπότε δὲν ὑπάρχει ἐκ τῶν πραγμάτων θέμα ἀντιστοιχίας. Ὅρισμένες, πού ἔχουν τέσσερις μετοχές, χρησιμοποιοῦν καὶ ρήματα, ὅπως «δοξολογῶ», «ἀγιάζω», πού δὲν μποροῦν νὰ παραλληλισθοῦν σέ καμία φωνή ἀπὸ τὰ τέσσερα ζῶα. Στὶς δύο Λειτουργίες τοῦ Βυζαντινοῦ Τύπου τὸ «κεκραγότα» (κράζω) δὲν ταιριάζει οὔτε μέ τὸ βρυχηθμό οὔτε μέ τὴν ἐτυμολογία τῆς λέξεως λέων.

Ὁ ἴδιος μάλιστα ὁ ἅγιος Γερμανός σέ ἄλλο σημεῖο τοῦ κειμένου του ἐνοποιεῖ τὸν φωνητικὸ τρόπο ἀπόδοσης τοῦ ἐπινικίου ὕμνου ἀπὸ τὰ τετράμορφα ζῶα, λέγοντας ὅτι «τό μὲν πρῶτον τό ὡς ὁμοίωμα λέοντος, βοᾷ ΑΓΙΟΣ, τό δεύτερον, τό ὡς ὁμοίωμα μόσχου, βοᾷ ΑΓΙΟΣ, τό δέ τρίτον, τό ὡς ὁμοίωμα ἀνθρώπου, βοᾷ ΑΓΙΟΣ, τό δέ

τέταρτον, ὡς ὁμοίωμα ἀετοῦ, βοᾷ Κύριος Σαβαώθ»<sup>10</sup>. Δίδεται ἔτσι ἡ ἐντύπωση ὅτι ὅλα τὰ ζῶα «βοοῦν». Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς κάνομε καὶ οἱ πιστοὶ μαζί μέ τοὺς ἀγγέλους, «βοῶμεν καὶ λέγομεν, ἅγιος εἶ καὶ πανάγιος...».

Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι ἡ χρῆση τῶν ρημάτων εἶναι μᾶλλον τυχαία καὶ ὁ ἀριθμὸς των δὲν πρέπει, γενικῶς τουλάχιστον, νὰ ἔχει σχέση πρὸς τὰ τέσσερα ζῶα τῆς Ἀποκαλύψεως<sup>11</sup>. Ἐάν συνέβαινε κάτι τέτοιο θὰ γινόταν ἀποδεκτὸ καὶ ἀπὸ ἄλλους μεγάλους ἐρμηνευτὲς τῆς βυζαντινῆς περιόδου. Ἐκεῖνο πού κυριαρχεῖ στὴν ἐρμηνευτικὴ λειτουργικὴ παράδοση, ὅσον ἀφορᾷ στό θέμα αὐτό, εἶναι ἡ ἔνωση τῶν ἀνθρώπων μέ τοὺς ἀγγέλους σέ κοινὴ δοξολογία τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία καὶ μεταμόρφωση αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἡ ἐνότητα ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἀρχίζει ἀπὸ τώρα καὶ ὀλοκληρώνεται στὰ ἔσχατα<sup>12</sup>, ἐπιβεβαιουμένης ἔτσι γιὰ μία ἀκόμη φορά τῆς ἄρρητης σχέσης μεταξύ λατρείας καὶ ἱστορίας<sup>13</sup>.

## ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΤΕΡΤΥΛΛΙΑΝΟΥ, *De oratione*, 3. Βλ. καὶ Π. Β. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ, «Ἡ κοινωνικὴ διάσταση τῆς Χριστιανικῆς Λατρείας. Ἀποκάλυψη καὶ Λειτουργία», ἐν *Lex Orandi. Λειτουργικὴ Θεολογία καὶ Λειτουργικὴ Ἀναγέννηση*, ἐκδ. «Ἰνδικτος», Ἀθήναι 2005, σσ. 215-221.
2. Ι. Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Ἀπαντήσεις εἰς Λειτουργικὰς Ἀπορίας, τ. Γ', «Ἀποστολικὴ Διακονία», Ἀθήναι 1991, σσ. 114-115.
3. Ι. Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, *Θεῖα Λειτουργία Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου* [Κείμενα Λειτουργικῆς, 5], Θεσσαλονίκη 1997, σ. 57.
4. PG 98, 429D.
5. Ἀποκ. 4, 6-8: «Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλω τοῦ θρόνου τέσσερα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν· καὶ τό ζῶον τό πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τό δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τό τρίτον ζῶον ἔχον τό πρόσωπον ὡς ἀνθρώπου, καὶ τό τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετωμένῳ». Βλ. καὶ Τρ. ΤΣΟΜΠΑΝΗ, «Πολυόμματες παραστάσεις στὴ Βυζαντινὴ Ζωγραφικὴ», ἐν

- Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα Θεολογικῆς Σχολῆς, Νέα Σειρά, Τμῆμα Ποιμαντικῆς*, τόμ. 1, Θεσσαλονίκη 1990, σσ. 385-395.
6. Ησ. 6, 2.
7. Ἰεζ. 1, 1-10.
8. Σ. ΑΓΟΥΡΙΔΗ, *Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη* [Ἐρμηνεῖα Καινῆς Διαθήκης, 18], ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσ/νίκη 1994, σσ. 170-171. Π. Β. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ, ὅ.π., σ. 221.
9. PG 98, 429D.
10. PG 98, 432D-433A.
11. Ι. Μ. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Ἀπαντήσεις..., τ. Γ', σσ. 116-117.
12. ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ, *Μυσταγωγία*, κεφ. ιθ', Εἰσαγωγή-Σχόλια Πρωτ/ρος Δημήτριος Στανιλοάε, Μετάφρ. Ἰγνάτιος Σακαλῆς, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 1973, σ. 204. ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, *Κατήχησις Μυσταγωγικὴ Ε'*, ὅ.π., σ. 154. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, PG 155, 732CD.
13. Π. Β. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ, ὅ.π., σσ. 226-235.



## Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας καί ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος (Ζ')

Κωνσταντίνου Κορναράκη,  
Ἐπίκουρου Καθηγητῆ Θεολογικῆς Σχολῆς Ε.Κ.Π.Α.

γ. Σύγχρονες προκλήσεις καί πειραματισμοί τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λόγου.

ii) Armija 777.

Τό μήνυμα μεταξύ πειραματισμοῦ καί ποιμαντικῆς εὐαισθησίας.

Περιγραφή τῆς κινήσεως «Στρατός 777»: Στή λιθουανική ιστοσελίδα [www.army777.org](http://www.army777.org) ὁ ἐρευνητής τοῦ διαδικτύου συναντᾷ ἕνα χῶρο ἐπικοινωνίας ὁ ὁποῖος ἔχει κατασκευαστεῖ ἀπό μία ομάδα ἀνθρώπων πού ἀνήκουν στή Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία! καί ἀπευθύνεται κυρίως σέ ἄτομα τῆς ἐφηβικῆς καί μετεφηβικῆς ἡλικίας, τά ὁποῖα ἀναζητοῦν διέξοδο προβληματισμοῦ, ἔχοντας προηγουμένως ἐμπειρία μίας ἐφηβικῆς ὑποκουλτούρας μέ κύρια στοιχεῖα τῆς τά νεοπαγανιστικά ρεύματα (ἀναβίωση σατανιστικῶν ἀντιλήψεων μέσα ἀπό μορφές κοινωνικῆς δικτύωσης καί τά μέσα τηλεθέασης) ἀλλά καί τήν εὐρύτερη underground κουλτούρα (ποικίλα μουσικά ρεύματα, ὅπως pank, ρεύματα τῆς metal μουσικῆς, hip-hop, rap κ.ο.κ., Bullying, συμμορίες κ.λπ.). Σύμφωνα μέ τά μέλη τοῦ φορέα αὐτῆς τῆς ἐπικοινωνίας, πού εἶναι ὁ «Στρατός 777» (Armija 777), ἐνδιαφέρονται γιά νέους ἄνθρωπους, ὄχι ὑποχρεωτικῶς ἀσπαζόμενους τῆς χριστιανικῆς πίστεως, «οἱ ὁποῖοι αἰσθάνονται ἀντικομοφορμιστές, εἴτε στήν

ἀληθινή ζωή εἴτε στόν ψηφιακό κόσμο».

Ὅπως ἐπισημαίνεται, χρησιμοποιεῖται ὁ ὄρος «Στρατός», διότι ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μία μάχη μεταξύ τοῦ σκότους καί τοῦ φωτός ὅπου δοκιμάζεται ἡ ἐλευθερία του. Στή μάχη αὐτή πρέπει οἱ νέοι νά διδαχθοῦν ὅτι ἡ νίκη δέν εἶναι συνάρτηση τῆς δύναμης ἀλλά τῆς ἀδυναμίας (παρατίθεται τό Β' Κορ. 12, 9). Τά μέλη αὐτῆς τῆς κινήσεως προβάλλουν ὡς βιβλικό θεμέλιο τῆς συστάσεώς τους τό Ἐφεσίους 6,10 ἕως 18, τό ὁποῖο, ὅπως ἐπισημαίνουν, παρέχει πληροφορίες γιά τή μάχη, τίς μεθόδους καί τόν ἐξοπλισμό τοῦ στρατιώτη τοῦ Χριστοῦ. Ὅστόσο, ὑπογραμμίζουν ὅτι δέν ἐνδιαφέρονται γιά ὀργανωτικά στερεότυπα, διότι σέ ἕνα τέτοιο στρατό, πάνω ἀπό τίς διαβαθμίσεις ὑπερέχει τό πρόσωπο καί ἡ ἀξία του.

Ἰσχυρῶς ἐννοια αὐτή, στόν «Στρατό 777» ἀπαιτεῖται ὁ σεβασμός τῶν ἄλλων χριστιανικῶν παραδόσεων, ἐνῶ ἀπορρίπτεται τό «διαθρησκειακό μίσος» διότι θεωρεῖται παραβίαση τοῦ κώδικά του. Ἐπίσης, ἐπισημαίνεται στά μέλη ὅτι θά ἐκπίπτει τῆς συνδέσεως μέ τόν χῶρο τῆς συζήτησης (forum), ὁποιοδήποτε μέλος προάγει τό ἐθνοφυλετικό ἢ κοινωνικό μίσος, τήν προώθηση τῆς βίας, τῆς πορνογραφίας, τῶν ψυχοτρόπων οὐσιῶν καί

ἄλλων παραβατικῶν συμπεριφορῶν. Τό πνεῦμα ἀντικομοφορμισμού τῆς κινήσεως ἀποτρέπει τά μέλη της ἀπό ἀξιολογικές κρίσεις «περί τοῦ ἀληθοῦς», τοὺς ἐπιτρέπει ὅμως, μέσῳ διευρυμένων συζητήσεων, νά ἀποτυπώνουν τήν πραγματικότητα, ὅπως τή βιώνουν. Τά μέλη τῆς κινήσεως αὐτῆς ὀφείλουν νά «εἶναι ἀνεκτικοί μεταξύ τους» (παρατίθεται τό Κολ. 3.13), ἀλλά καί νά ἀκολουθοῦν «τόν χρυσό κανόνα» (παρατίθεται τό Λουκ. 6.31: «καί καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως»).

Σημαντική θεωρεῖται ἀπό τά μέλη τῆς «κινήσεως» αὐτῆς ἡ χρήση συγκεκριμένων ἐμβλημάτων πού προέρχονται ἀπό τόν χώρο τῆς ἐφηβικῆς ὑποκουλτούρας, τά ὁποῖα λειτουργοῦν πλέον ὡς εἰκόνες τῆς χριστιανικῆς ζωῆς πού θά ἀποκαθάρουν ἀπό τήν ἀρχική τους ἔννοια τά underground σύμβολα, ἐνισχύοντας μέ τόν τρόπο αὐτό τήν ἐνότητα τῆς κινήσεως ἀλλά καί συγχρόνως τονίζοντας τήν ἀνάγκη τῆς ἐγρήγορσης στόν πνευματικό πόλεμο. Τέτοια underground σύμβολα μποροῦν νά θεωρηθοῦν τό ἄστρο μέ τίς πέντε ἀκτίνες (πεντάλφα), πού χρησιμοποιεῖται σέ τελετές μαγείας ἢ ὁ ἀριθμός «666», ἀλλά ἐπίσης καί ἐξαρτήματα τῆς underground κουλτούρας, ὅπως εἶδη ἐνδύσεως καί μεταλλικά ἀντικείμενα.

Τά πιό πάνω σύμβολα, εἴτε ἀνανοηματοδοτοῦνται, εἴτε ἀντικαθίστανται ἀπό παρόμοια. Τό ἄστρο μέ τίς πέντε ἀκτίνες (πεντάλφα), τό ὁποῖο στή δυτική σκέψη συμβολίζει τίς πέντε πληγές τοῦ Χριστοῦ, τοποθετούμενο σέ κύκλο θεωρεῖται ὅτι συμβολίζει τή στρατιωτική ιδιότητα καί ὑπενθυμίζει στούς «στρατιῶτες» τοῦ κινήματος ὅτι καλοῦνται νά

«ἀγωνιστοῦν τόν καλό ἀγῶνα» (παρατίθεται τό Α΄ Τιμ. 1, 18). Ἐπίσης, ὁ ἀριθμός «777» ἀντικαθιστᾶ τόν ἀριθμό «666» (παρατίθεται τό Ἀποκ. 13, 18), διότι ὁ ἀριθμός «7», ὅπως ὑπογραμμίζουν, εἶναι σύμβολο τοῦ Ὁλοῦ, δηλαδή τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πληροῖ τά πάντα, τελειοποιεῖ, δίνει νόημα σέ ὅλα. Ὁ ἀριθμός αὐτός εἶναι τριπλός, διότι ὁ Θεός εἶναι Τριάδα.

Εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ στόν Σταυρό (σέ ἀντίθεση μέ τή παραποίησή του), τά μέλη τοῦ «Στρατοῦ 777» ἐπισημαίνουν τόν ρόλο καί τό σωτηριολογικό ἔργο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἰσοσκελῆς σταυρός θεωρεῖται σύμβολο τῶν τεσσάρων σημείων τοῦ ὀρίζοντα, ὑπενθυμίζοντάς μας ὅτι ὁ υἱός τοῦ Θεοῦ πέθανε γιά τίς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου. Ὡς ἐκ τούτου, τό Εὐαγγέλιο πρέπει νά δημοσιεύεται στά πέρατα τῆς γῆς» (παρατίθεται τό Πράξ. 1, 4).

*Κριτικές παρατηρήσεις:* Στό πλαίσιο τῆς μὴ ἐμπειρικῆς ἐρευνητικῆς προσέγγισης τῆς ἱστοσελίδας «Armija 777» καί τοῦ περιεχομένου της εἶναι εὐκόλο νά διαπιστωθεῖ ὅτι ὑπάρχει εὐρεία ἀποδοχή τῶν ἀρχῶν τῆς ὁμάδας ἀπό τήν ἐφηβική καί ἐν γένει νεανική κοινότητα. Καταγράφονται πολλές περιπτώσεις νέων οἱ ὁποῖοι ἐντάσσονται στήν ὁμάδα μέ σκοπό τόν ἐπαναπροσδιορισμό τῶν ὑπαρξιακῶν τους προτεραιοτήτων. Οἱ κανόνες λειτουργίας τῆς ὁμάδας ἐνισχύουν τελικά τήν ἐνότητα τῶν μελῶν της ἐνῶ μέσα στόν χώρο συζήτησης ἀναπτύσσεται ἡ ἀλληλεγγύη γιά αὐτή τήν ἄτυπη κοινωνική ὁμάδα μέσα ἀπό τόν σύνδεσμο τῆς προσευχῆς: θέματα υγείας καί διαπροσωπικῶν σχέσεων κοινοποιοῦνται καί καλοῦνται οἱ μετέχοντες νά προσευχηθοῦν γιά τοὺς ἀδελφούς τους.

Ἐάν τό παράδειγμα αὐτό χρησιμοποιηθεῖ ὡς ἀφετηρία ὑποθέσεως μίας ἄλλου

τύπου επικοινωνίας, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι ο λόγος της Ἐκκλησίας είναι σέ θέση νά λειτουργήσει ὡς μήνυμα σωτηρίας μέσα ἀπό σύγχρονες τεχνολογικές προοπτικές. Τό γενικό αὐτό πλαίσιο, δέ διασφαλίζει βεβαίως τή λειτουργικότητα τῆς επικοινωνίας. Ἡ πρόκληση ἔγκειται στίς ἐπιμέρους μεταβλητές τῆς επικοινωνίας αὐτῆς, δηλαδή τῆς πηγῆς τοῦ μηνύματος, τοῦ μέσου πού ἐκπέμπει τό μήνυμα ἀλλά καί τοῦ ἀποδέκτη τοῦ μηνύματος, ἐφόσον αὐτές διαμορφώνουν τήν ποιότητα τῆς επικοινωνίας μεταξύ τῆς Ἐκκλησίας καί νέων ἀνθρώπων πού ἀπορρίπτουν τό ἐκκλησιαστικό γεγονός. Πρόκειται περί προκλήσεως διότι εἶναι σαφές ὅτι ἡ δυναμική τῆς ἀλληλεπίδρασης μεταξύ τῶν σταθερῶν τῆς επικοινωνίας (πομπός, μέσο, ἀποδέκτης) προσλαμβάνει ἐπί μέρους μή ἀνιχνεύσιμα ψυχολογικά χαρακτηριστικά τά ὅποια ἐνδέχεται νά μεταβάλλουν σέ μικρό ἢ μεγάλο βαθμό τόν ἀρχικό σχεδιασμό τῆς επικοινωνίας.

Μέ ἀφορμή τή θεωρία Shannon-Weaver<sup>2</sup>, θά μπορούσαμε νά υποστηρίξουμε ὅτι, ἐπειδή ἕνας ἀπό τούς κυριότερους παράγοντες στούς ὁποίους ὀφείλεται ἡ μονομερῆς ὑποκειμενική ἀξιολόγηση ἑνός μηνύματος (μέ ἀποτέλεσμα τό παραλαμβανόμενο μήνυμα νά διαφέρει τοῦ ἀποστελλόμενου), εἶναι ἡ διαμόρφωσή του κατά τά ὑπαρξιακά αἰτήματα τοῦ δέκτη, γιά νά μήν ἀποτύχει ἡ τυχούσα μορφή επικοινωνίας πρέπει νά σχετίζεται μέ τό ζήτημα τῆς ἐξατομικευμένης ἀναφορᾶς. Οἱ περισσότερες θεωρίες επικοινωνίας ὑποστηρίζουν ὅτι τό κοινωνικό καί μορφωτικό ἐπίπεδο τοῦ δέκτη, τό περιβάλλον τῆς λήψης, τό πρότερο ἐνδιαφέρον καί ἡ γνώση τοῦ συγκεκριμένου θέματος ἐπηρεάζουν τήν κα-

τανόηση τοῦ μηνύματος. Στήν περίπτωση, μάλιστα, τοῦ πλουραλισμοῦ στήν πληροφόρηση εἶναι σαφές ὅτι προϋποτίθεται ἡ ὑπαρξη σταθερῶν κριτηρίων, οὕτως ὥστε νά ἀξιολογηθεῖ ἡ ροή τῶν πληροφοριῶν ἱκανοποιητικά καί νά ἀποφευχθεῖ ὁ κίνδυνος τῆς σύγχυσης λόγω ὑπερφόρτωσης πληροφοριῶν.

Ὅπως φαίνεται, στήν περίπτωση τοῦ «Στρατοῦ 777» ὑπάρχει ὁ κίνδυνος συγχωνεύσεως δύο ἑτερογενῶν μεταξύ τους μηνυμάτων. Ἐνῶ, λοιπόν, ὑπάρχει ἕνα βασικό μήνυμα, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νά προσφέρει διεξόδους στόν νέο ἄνθρωπο», φαίνεται ὅτι δημιουργεῖται ἕνα δευτερογενές μήνυμα στήν περιφέρεια τῆς επικοινωνίας, τό ὁποῖο ὑποκρύπτει ἀντιφατικά μηνύματα. Στήν περίπτωση πού ἐξετάζουμε, ἐπιχειρεῖται μία δυναμική παρέμβαση στόν πυρῆνα τοῦ κόσμου τῶν ἐφήβων, δηλαδή τῆς μυθοπλασίας πού ἀνατροφοδοτεῖ τίς διαπροσωπικές τους σχέσεις. Ποικίλοι μῦθοι (ὁ κόσμος τῶν Vampires καί τῶν ἀπόκοσμων ὑπάρξεων, ὁ κόσμος τῆς metal μουσικῆς, ὁ κόσμος τῆς κοινωνικῆς ἀρένας, δηλαδή κόσμοι πού συνθέτουν κεφάλαια ἐφηβικῆς ὑποκουλτούρας) ἀνανοηματοδοτεῖται γιά νά ὀδηγήσει τούς νέους μέ βάση τίς τεχνικές του προδιαγραφές στή χριστιανική ἀλήθεια. Μεταβάλλεται δηλαδή τό σημαίνόμενο ἀλλά τό σημαῖνον διατηρεῖ τίς τεχνικές προδιαγραφές τοῦ ἀρχικοῦ μέσου (δηλαδή, κονκάρδες, ἰδιότυπα t-shirts, ἀφίσες κ.λπ.).

Κατ' αὐτό τόν τρόπο φαίνεται, ὡς ἐάν οἱ προσωπίδες τῆς ἐφηβικῆς ὑποκουλτούρας, οἱ ὁποῖες ἀκριβῶς δημιουργήθηκαν ἐπί τῆ βάσει μυθοπλασιῶν, τώρα, πού οἱ μυθοπλασίες ἀντικαταστάθηκαν, μποροῦν νά διατηρηθοῦν, προσδιορίζο-

ντας νέο περιεχόμενο, μέ άλλα λόγια ότι οί παλαιοί άσχοί άντέχουν τήν άποθήκευση του καινούργιου οίνου. Στην περίπτωση αυτή λοιπόν, θά μπορούσαμε νά ισχυρισθούμε ότι, μέ έμμεσο τρόπο, λειτουργεί μία δευτερογενής πηγή, ή όποία μέ άσυνείδητο τρόπο θά μπορεί νά έγκλωβίζει τά πλέον αδύναμα μέλη του «Στρατού 777» σέ μία κατάσταση, ή όποία δέν έχει ως προοπτική της τήν άληθινή ρήξη μέ σύμβολα του παρελθόντος και τήν ανακαίνιση του ανθρώπου αλλά τή νομιμοποίησή της μέσω εύλογων άλλοθι. Αυτό θά μπορούσε νά όρισθει ως ή άδυναμία του ποιμαντικού λόγου στό πλαίσιο τής μαζικής έπικοινωνίας.

Τά κριτήρια ανθρωπολογικής σκέψως πού ή πατερική παράδοση άφησε ως

παρακαταθήκη στην Έκκλησία άφορούν παντάπασι στίς άνάγκες του προσώπου. Έάν, λοιπόν, δεχθούμε ότι κάθε μορφή προσωπικής συνάντησης άποτελεί εκ φύσεως ένα γεγονός ύπαρξιακής έρμηνευτικής, τόσο υπό τήν έννοια τής αυτοσυνειδησίας όσο και τής διυποκειμενικής κατανόησης των σχέσεων, τότε ή Έκκλησία έχει τή δυνατότητα μέσω των ποικίλων μορφών έπικοινωνίας νά μεριμνήσει για τή διαφύλαξη τής άκεραιότητας του προσώπου, όδηγώντας το από τήν άπελπισία στην έλπίδα και από τήν καθήλωσή του στα άδιέξοδα στην αναγέννηση. Αυτό είναι κληρονομιά εύαγγελική, εάν λάβουμε υπ' όψη μας ότι ό δυναμισμός του εύαγγελικού λόγου μπορεί νά μεταβάλλει τό μαζικό σέ προσωπικό και νά έξατομικεύσει σωτηριολογικά τό μήνυμα τής έλπίδας.

## ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. «Η Καθολική Έκκλησία έχει σαφή ιδέα σχετικά μέ τή σχέση μεταξύ του Εύαγγελίου και του πολιτισμού. Τό Εύαγγέλιο προσφέρει στον πολιτισμό ό,τι τό άλάτι στό φαγητό, σύμφωνα μέ τή σχετική διατύπωση του Ίησού (Ματθ. 5:13). Αναδεικνύει τίς καλύτερες πτυχές του πολιτισμού. Προστατεύει τούς πολιτισμούς από τή σήψη. Ός εκ τούτου, ό πολιτισμός εύεργετείται τά μέγιστα από τό Εύαγγέλιο. Όστόσο, είναι σημαντικό νά θυμόμαστε ότι και τό ίδιο τό Εύαγγέλιο ζει μέσα σέ πολιτισμικό περιβάλλον. Τό άλάτι χωνεύεται μέ τό γεύμα, αλλά δέν τό ύποκαθιστά», στό Β. Ulevicius, "Army 777 Movement: Gospel In(Sub)culturized", *Between East and West: Cultural and Religious Dialogue before, during and after the totalitarian rule*, 1st International Scientific Conference of the Latvian Society for the Study of Religion, University of Latvia 6-8 October 2011, Programme and Abstracts, University of Latvia Press, Riga 2011, σ. 43.
2. C. SHANNON-W. WEAVER, *The mathematical theory of communication*, The University of Illinois press, Urbana 1963. Τό 1947 ό μαθηματικός C. Shannon εισηγήθηκε μία θεωρία έπικοινωνίας σχεδιασμένη για νά διευκολύνει τή μετάδοση τής πληροφορίας μέσω τηλεφωνικής έπικοινωνίας. Μέ τή συνδρομή του Weaver ως προς τον σχεδιασμό ανατροφοδότησης τής πληροφορίας, ύπογραμμίζουν τή πιθανότητα παρεμβολών στην έπικοινωνία υπό μορφή θορύβου, για νά καταλήξουν ότι για νά έρμηνεύσουμε τήν άποτυχία τής έπικοινωνίας πρέπει νά κατανοήσουμε πρώτα, ότι τό άποστελλόμενο και τό παραλαμβανόμενο μήνυμα δέν είναι ταυτόσημα. Παρά τό γεγονός ότι είναι από τά πλέον δημοφιλή μοντέλα έπικοινωνίας, θεωρείται ότι εισηγείται ένα γραμμικό τύπο πού άγνοεί τον ένεργό και έποικοδομητικό ρόλο του δέκτη, μίας σημαντικής μεταβλητής της ανθρωπίνης έπικοινωνίας.



## 29. Βασικά θέματα τῆς κατήχησης

Ἀλεξάνδρου Σ. Καριώτογλου,  
Δρος Θεολογίας

### Ε. Ὁ Θεός Υἱός - Τό δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος

Ἐάν γιά ἕναν πού κατηχεῖται εἶναι σημαντικό νά γνωρίζει τή θέση τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἀγίας Τριάδος μέσα στήν τριαδική Θεότητα καί τό γιατί ἔγινε ἄνθρωπος, ἐξ ἴσου σημαντικό εἶναι νά ἔχει κατανοήσει τό νόημα τοῦ σταυρικοῦ θανάτου καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Στήν ἀνθρώπινη λογική φαίνεται ἀδιανόητο ἕνας Θεός νά γίνεται ἄνθρωπος, νά ζεῖ ἀνάμεσα στούς κοινούς θνητούς, νά καταδικάζεται σέ θάνατο, νά ἐκτελεῖται μέ τρόπο ἀτιμωτικό, χωρίς νά ἀσκεῖ τήν παραμικρή δύναμη, νά πεθαίνει καί τελικά νά θάπτεται ὡς κοινός θνητός. Τελικά μετά ἀπό ὅλα αὐτά μήπως τό γεγονός τῆς Ἀνάστασης εἶναι ἕνας μῦθος; Αὐτά σκέφτεται ὄχι ἕνας λογικός ἄνθρωπος, ἀλλά ἕνας ἄνθρωπος τῆς λογικῆς.

Κατ' ἀρχήν πρέπει καί πάλι νά τονίσουμε αὐτό πού μέ δικά του λόγια ἀναφέρει ὁ π. Δημήτριος Σταυριλάου: «Ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ δέν περιφρονεῖ τήν ἐπίγεια ζωή τοῦ ἀνθρώπου ὡς κάτι χωρίς ἀξία καί νόημα· ἀντίθετα τήν υἰοθετεῖ ὡς δική του ἔτσι ὥστε κατά τή διάρκεια αὐτῆς ἐδῶ τῆς ζωῆς νά ἀρχίσει ἡ θεραπεία καί ὁ ἐξαγιασμός τοῦ ἀνθρώπου»<sup>1</sup>. Ἡ ἀποκατάσταση τῆς ἀνθρώπινης φύσεως ἦταν τό

ζητούμενο. Ὁ Ἰησοῦς δέν ἔρχεται στόν κόσμο γιά νά φέρει μία καινούργια θρησκεία ἢ μία καινούργια θεωρία καί διδασκαλία, ἀλλά νά ἀποκαταστήσει τή διασαλευμένη ἰσορροπία στή σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τό Θεό, μέ τό συνάνθρωπό του καί μέ τόν ἑαυτό του. Ἡ κορύφωση τῆς ἀποκατάστασης τῆς σχέσης αὐτῆς γίνεται στό σταυρό. «Ἄν ὁ Θεός», γράφει ὁ μέγας θεολόγος Rudolf Bultman, «ἔχει συμφιλιώσει τόν κόσμο μαζί του μέσω τοῦ σταυροῦ, αὐτό σημαίνει ὅτι ἔχει γίνει ὁρατός μέσα στόν σταυρό καί, κατά κάποιον τρόπο, λέει στόν ἄνθρωπο, «Ἐδῶ εἶμαι!». Ὅλα τά ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου καί κάθε ἀφορμή καύχησης τελειώνουν ἐδῶ· καταδικάστηκαν ὡς μηδαμινά ἀπό τό σταυρό»<sup>2</sup>. Ὁ Ἰησοῦς γίνεται ἄνθρωπος ζεῖ ὡς τέλειος ἄνθρωπος, διδάσκει καί ἀναλαμβάνει νά σηκώσει ὅλο τό βάρος τῆς ἀνθρώπινης ἀνομίας πάνω στόν σταυρό. Αὐτό δέν εἶναι μυθοπλασία ἀλλά πραγματικό γεγονός σέ συγκεκριμένο τόπο καί χρόνο. Ἀναφέρει σχετικά ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων: «Ἐπαθε λοιπόν, σ' ἀλήθεια, ὁ Ἰησοῦς γιά χάρη τῶν ἀνθρώπων. Διότι δέν εἶναι φαντασία ὁ Σταυρός, διαφορετικά θά ἦταν φαντασία καί ἡ λύτρωση. Δέν εἶναι φαντασία ὁ θάνατος, ἀλλοῦθι θά ἦταν μῦθος καί σωτηρία. Ἄν ἦταν φαντασία ὁ θάνατος, θά εἶχαν δίκιο αὐτοί πού εἶπαν:



«θυμηθήκαμε ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος ἔλεγε, ἐνῶ ζοῦσε ἀκόμη, μετὰ ἀπό τρεῖς ἡμέρες θά ἀναστηθῶ» (Ματθ. 27,63). Εἶναι λοιπόν τό Πάθος τοῦ Κυρίου ἀληθές, διότι ἀληθινά σταυρώθηκε καί δέν ντρεπόμαστε γι' αὐτό. Σταυρώθηκε καί δέν τό ἀρνούμαστε, ἀλλά μάλλον ἐγώ καυχῶμαι καί σᾶς λέω: Ἄκόμη καί νά ἤθελα νά τό ἀρνηθῶ, μέ ἐλέγχει αὐτός ἐδῶ ὁ Γολγοθαῶς, πλησίον τοῦ ὁποῦοιου παρευρισκόμαστε ὅλοι τώρα. Μέ ἐλέγχει τό ξύλο τοῦ Σταυροῦ, τό ὁποῖο λίγο-λίγο ἀπό ἐδῶ διαμοιράστηκε σ' ὅλη τήν οἰκουμένη»<sup>3</sup>.

Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς λοιπόν «καταρρέει» πάνω στόν Σταυρό. Δέν δέχεται νά κατεβεῖ ἀπό τόν Σταυρό. Γνωρίζει τόν θάνατο. Φαίνεται νά νικιέται ἀπό τόν θάνατο. Ὡστόσο ὁ Σταυρός δέν εἶναι δυνατό νά διαχωριστεῖ ἀπό τήν Ἄνάσταση. «Ὁμολογῶ τόν Σταυρό, λέει ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων, ἐπειδή γνωρίζω τήν Ἄνάσταση. Διότι, ἄν ἀπέμεινε μόνο Ἐσταυρωμένος ὁ Κύριος, χωρίς νά ἀναστηθεῖ, μπορεῖ νά μήν τό ὁμολογοῦσα. Θά τό ἐκρυβα ἴσως μαζί μέ τό δάσκαλό μου. Τώρα ὅμως πού διαδέχτηκε τόν Σταυρό ἡ Ἄνάσταση, δέν ντρέπομαι νά τά διηγῶμαι ὅλα αὐτά»<sup>4</sup>. Ἕνας ἔντιμος ἄνθρωπος θά ντρεπόταν

νά εἶναι μέλος μίας Ἐκκλησίας πού θά στηριζόταν στό ψέμα τῆς Ἄνάστασης καί στήν ἀτιμία τοῦ Σταυροῦ.

Αὐτό πού ὁμολογεῖ ὁ Ἄπ. Παῦλος στήν πρός Φιλιππησίους ἐπιστολή του εἶναι ἐνδεικτικό τῆς τοποθέτησης πού χρειάζεται νά παίρνει κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας καί νά τό γνωρίζει κατηχητής καί κατηχούμενος. Ὁμολογεῖ δηλαδή ὅτι «στηρίζουμε τήν καύχηση καί τήν πεποίθησή μας στόν Ἰησοῦ Χριστό καί ὄχι σέ ἀνθρώπινα πλεονεκτήματα» (Φιλιπ. 3,3). Καί ἀφοῦ ἀπαριθμῆσει διάφορες ἀρετές πού εἶχε σύμφωνα μέ τήν ἀνθρώπινη λογική, προσθέτει, ὅπως θά μπορούσε νά προσθέσει καί ἕνας κατηχούμενος: «Αὐτά ὅμως πού ἄλλοτε γιά μένα ἦταν πλεονεκτήματα, τώρα μέ τήν πίστη στόν Χριστό τά βλέπω σάν μειονεκτήματα. Γι' αὐτόν τά πέταξα ὅλα καί τά θεώρησα σκουπίδια, προκειμένου νά κερδίσω τόν Χριστό καί νά ἐνωθῶ μαζί του. Αὐτό πού ἐπιθυμῶ εἶναι νά γνωρίσω τόν Χριστό καί τή δύναμη τῆς ἀναστάσεώς του, καί νά μετάσχω στά παθήματα του ἀκολουθώντας τον στόν θάνατο, μέ τήν ἐλπίδα νά λάβω μέρος στήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν» (Φιλιπ. 3, 7-8.10).

#### ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΤΑΝΙΛΟΑΕ, Θεολογία καί Ἐκκλησία, ἐκδ. Τῆνος, Ἀθήνα 1989, σ. 186.
2. RUDOLF BULTMAN, Ἵπαρξη καί πίστη. Δοκίμια ἐρμηνευτικῆς θεολογίας, ἐκδ. «Ἄρτος Ζωῆς», Ἀθήνα 1995, σ. 408.
3. Εἶναι σημαντικό τό σχόλιο πού γίνεται στό σημεῖο αὐτό τοῦ κειμένου ἀπό τόν πνευματικό τῆς ἱεράς Μονῆς ἡ ὁποία ἐξέδωσε τό κείμενο καί τή νεοελληνική ἀπόδοσή του γιά τό λόγο αὐτό καί τό ἀντιγράφουμε πιστεύοντας ὅτι ἔχει σημασία νά τό γνωρίζει τόσο ὁ κατηχητής ὅσο καί ὁ κατηχούμενος: «Πρόκειται γιά μία σημαντική μαρτυρία, ἀναφε-

- ρόμενη στήν εὐρύτατη διανομή μικρῶν ἢ μεγάλων τεμαχίων Τιμ. Ξύλου, ἡ ὁποία μᾶς πληροφορεῖ γιά τό ἄπλωμα τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ. Συνάμα μᾶς ὑποχρεώνει νά σημειώσουμε καί τήν ὑποχρέωσή μας στό νά προσέχουμε μέ μεγάλη εὐαισθησία μήπως πέσουμε θύματα χριστοκάπηλης καί χριστεμπορικής ἀγυρτείας πού κατά καιρούς πλεονάζει, καί μάλιστα στά θρησκοληπτικά ἐκκλησιαστικά περιβάλλοντα». Βλ. Ἁγ. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατηχήσεις, ἐκδ. Ἐτοιμασία, Ἱ. Μ. Τιμ. Προδρόμου, Καρέας 1999, σ. 356-357.
4. Ὁπ.π., σ. 357.



## Κυριακή τοῦ Θωμᾶ

Ἄρχιμ. Κυπριανοῦ Γλαρούδη,  
Γραμματέως τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων

«Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες».  
(Ἰωάν. 20,21)

ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ τῶν γεγονότων πού ἀκούθησαν τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου ἐντάσσεται καὶ τό γεγονός τῆς προσωπικῆς συναντήσεως τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ μέ τόν Θεῖο Διδάσκαλο, ὅπως αὐτή ἀναπτύσσεται στήν σημερινή εὐαγγελική περικοπή. Οἱ ἐμφανίσεις τοῦ Χριστοῦ μετά τὴν Ἀνάστασή Του ἦταν πολλές. Μία ἀπό αὐτές ἦταν ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἰησοῦ στόν Θωμᾶ. Ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ φέρνει μία ταραχή στους τρομαγμένους καὶ κρυμμένους στό ὑπερῶο Μαθητές. Ὁ Κύριος λύει τόν φόβο λέγοντας «εἰρήνη ὑμῖν». Καί ὅπως λέγει ἕνα τροπάριο τῆς ἑορτῆς, ὁ Χριστός «ἐν μέσῳ ἔστη, εἰρήνην παρέχων αὐτοῖς». Ὁ Θεοφάνης ὁ Κεραμεύς μᾶς δίδει τὴν ἐξῆς ἐρμηνεία σέ αὐτὴν τὴν φράση τοῦ Κυρίου. Δύο φορές ἀπευθύνει τόν χαίρετισμό τῆς εἰρήνης στους Μαθητές Του. Μία φορά πρὶν δεῖξει τίς πληγές τοῦ σώματός Του καὶ ἄλλη μία φορά μετά τὴν ἐπίδειξη, «ἵνα καὶ τῆς διττῆς ἀγωνίας ἀπαλλάξῃ αὐτούς», δηλαδή γιὰ νά τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπό τὴν διπλή ἀγωνία. Ἡ μία τους ἀγωνία ἦταν μήπως πέσουν στά χέρια τῶν Ἰουδαίων καὶ ἡ ἄλλη ἦταν ἡ φο-

βία μήπως βλέπουν κάποιο φάντασμα καὶ ὄχι τόν Διδάσκαλό τους. Ἡ συνάφεια τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου βασιζεται μόνον στους καρπούς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού εἶναι ἡ δικαιοσύνη, ἡ χαρά καὶ ἡ εἰρήνη. Χωρὶς αὐτές τίς προϋποθέσεις δέν μπορούμε νά ἔχουμε ζωντανή σχέση μέ τό Θεό. Μέσα σ' αὐτό τό φορτισμένο κλίμα τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς ταραχῆς τῶν Μαθητῶν... Μπροστά στό ἄκουσμα τῆς συγκλονιστικῆς εἰδήσης τῶν ὑπολοίπων Μαθητῶν ὅτι: «ἑώρακα-μεν τόν Κύριον» καὶ μπροστά στή συρροή τῶν τελευταίων γεγονότων γύρω ἀπό τό πάθος τοῦ Κυρίου ὁ Θωμᾶς ἀναζητεῖ τόν Θεό στά ὄρια τῶν λογικῶν αἰσθήσεων. «Ἐάν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσίν αὐτοῦ τόν τύπον τῶν ἤλων, καὶ βάλω τόν δάκτυλόν μου εἰς τόν τύπον τῶν ἤλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευράν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω». Ἡ ἱστορική ἀρχή τῆς ἀπιστίας τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ βρῖσκεται στήν ἀπουσία του ἀπό τὴν σύναξη τῶν Μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ τό βράδυ τῆς «Μιᾶς τῶν Σαββάτων». Αὐτή ἡ σύναξη τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ ἦταν στήν πραγματικότητα σύναξη

της πρώτης Ἐκκλησίας. Σέ αὐτήν ἦλθε ὁ Χριστός «τῶν θυρῶν κεκλεισμένων» γιὰ νά μεταδώσει στους φοβισμένους μαθητές Του «τὴν ὑπερέχουσα πάντα νοῦν» εἰρήνη Του. Ἡ ἀπουσία τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ, ἡ ἀποκοπή του ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του, τὸν ἄφησε ἐκτεθειμένο στό πνεῦμα τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀμφιβολίας, χωρὶς τὴν εἰρήνην πού εἶχαν οἱ ἄλλοι Μαθητές, οἱ ὁποῖοι βεβαιώθηκαν γιὰ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ σημασία τῆς συγκεκριμένης συμπεριφορᾶς τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ δέν περιορίζεται στή συγκεκριμένη ἱστορική στιγμή. Ἡ περίπτωση τοῦ συγκεκριμένου Μαθητῆ ἀφορᾶ στὸν καθένα ἀπὸ ἐμᾶς προσωπικά, διότι τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μέ τὸν Θεό, γνωρίζει ἓνα μεγάλο εὔρος βιωμάτων. Μπορεῖ νά κυμαίνεται ἀπὸ τὴν ἀπόλυτη ἀπιστία ὡς τὴν βαθιὰ πίστη καὶ τὴν αὐθεντικὴ ὁμολογία τοῦ ἀνθρώπου πού συναντᾷ προσωπικά τὸν Ἀναστάνα Θεῖο Λυτρωτῆ. Ἡ λογικοφανὴς ἀπιστία τοῦ Θωμᾶ ἀποτελεῖ κατάσταση ἀπὸ τὴν ὁποία περνᾷ ὁ καθένας πού ἔχει ὑπαρξιακούς προβληματισμούς. Ἀλλὰ καὶ ἡ βαθιὰ πίστη του πού τὸν ὀδηγεῖ σέ ἓνα ξέσπασμα ὁμολογίας γιὰ τὸν Κύριο καὶ Θεό του στό τέλος τῆς διηγῆσεως ἀποτελεῖ τὴν ἰδανικὴ κατάληξη τῆς πνευματικῆς πορείας κάθε ἀνθρώπου.

Στὴν περίπτωση μάλιστα αὐτὴ τῆς ἀναζήτησης τῆς προσωπικῆς συνάντησης τοῦ Ἀποστόλου μέ τὸν Ἀναστάνα Θεῖο Διδάσκαλο, βλέπουμε τὸν Κύριο νά ἐπεμβαίνει προσωπικά. Ἀρκεῖ ἡ ἀπλή παρουσία Του γιὰ νά ἐπαναφέρει τὸν Μαθητῆ καὶ νά τὸν ἀποκαταστήσει στὴν πρώτη του σχέση καὶ ἐμπιστοσύνη. Εἶναι δέ χαρακτηριστικό, ὅτι αὐτὴ ἡ πα-

ρουσία πραγματοποιεῖται μέσα στὴν κοινότητα τῶν ὑπολοίπων Μαθητῶν. Ἔρχεται ὁ Κύριος μέσα στὴν κοινότητα τῶν Ἀποστόλων, στὴν Ἐκκλησία, καὶ τοῦ λέγει: «Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ᾧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου· καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου· καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός». Ὁ Μαθητῆς ἀμέσως ἀνταποκρίνεται στὴν παρουσία τοῦ Θεανθρώπου. Δέν ἔχει πλέον ἀνάγκη τῆς λογικῆς ἀποδείξεως, νά βάλει τὸν δάκτυλον «ἐπὶ τὸν τύπον τῶν ἡλῶν», ἀλλὰ ἀμέσως ἀναφωνεῖ: «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου». Δέν ἐπισημαίνει ἀπλῶς τὴν ταυτότητα τοῦ Ἀναστάνατος Κυρίου μέ τὸν Ἰησοῦ Χριστό, ἀλλὰ καὶ ἀναγνωρίζει τὴν θεότητά Του. Καὶ μάλιστα, ἡ ἀναγνώριση αὐτῆ δέν εἶναι γενικὴ, ἀλλὰ ἔχει τὸν χαρακτήρα τῆς προσωπικῆς σχέσεως καὶ τῆς ὑπαρξιακῆς τοποθετήσεως. Ἡ ἀναζήτηση τῶν λογικῶν ἀποδείξεων δίνει τὴν θέση της στό καρδιακό βίωμα τῆς προσωπικῆς συνάντησης τοῦ ἀνθρώπου μέ τὸν Θεό του καὶ αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἐμπειρία γεννᾷ τὸν καρπὸ τῆς πίστεως καὶ τῆς ὁμολογίας τῆς παρουσίας τοῦ Ἀναστάνατος Κυρίου στὴν ζωὴ κάθε ἀνθρώπου.

Αὐτὸς ὁ θησαυρὸς τῆς γνώσεως τοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ φυλάσσεται στους κόλπους τῆς Ἐκκλησίας μας. Αὐτὴ τὴν πραγματικότητα μᾶς ὑπενθυμίζει τὸ γεγονὸς τῆς καλῆς ἀπιστίας τοῦ Θωμᾶ. Στὴν λογικοφανῆ ἀναζήτηση ἀποδείξεων, ὅπου πολλές φορές ὀδηγεῖται ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀπομονώνεται σέ αὐτήν, ἡ σημερινὴ συνάντηση μᾶς ὑπογραμμίζει τὴν μεγάλη ἀλήθεια. Ἡ λύση στὴν ἀναζήτηση αὐτὴ δέν πραγματοποιεῖται στὴ μοναξιά τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸ βίωμα τῆς προσωπικῆς

συνάντησης με τον Κύριο διά της επιστροφής του ανθρώπου στην κοινότητα των Μαθητών. Διότι πολλές φορές λέγουμε να παραμείνουμε έγκλωβισμένοι στις δικές μας προσωπικές προκαταλήψεις, στις δικές μας υποκειμενικές πραγματικότητες.

Βλέπουμε ότι ο Χριστός συγκαταβαίνει στην αδυναμία του Θωμά και του εμφανίζεται, για να τον βοηθήσει να καταλάβει και να πιστέψει πραγματικά. Προϋπόθεση όμως για την εμφάνιση αυτή είναι ή βαθιά εμπιστοσύνη του Μαθητή. Ο Θωμάς παραμένει και μετά την Σταύρωση δεμένος με την κοινότητα των Μαθητών. Όλιγοπιστεί μόν, αλλά δέν απομακρύνεται, δέν σκανδαλίζεται, δέν στρέφεται έναντίον του Διδασκάλου Του. Ο όλιγόπιστος Μαθητής πιστεύει τελικά, διότι μέσα στην καρδιά του υπάρχει ή αναγκαία προϋπόθεση της αληθινής πίστεως: ή εμπιστοσύνη.

Αυτή είναι πού οδηγεί τον Θωμά να ανταποκριθεί με άμεσότητα στην εμφάνιση του Κυρίου προβαίνοντας στην σημαντικότερη όμολογία του Κατά Ιωάννη Ευαγγελίου, αποκαλώντας τον Χριστό, ως τον Κύριο και Θεό του. Μάλιστα, δέν χρειάστηκε τελικά ό Θωμάς να θέσει τον δάκτυλόν του επί τον τύπον των ήλων και τό χέρι του εις την πλευράν του Χριστού. Για τον Θωμά ήταν αρκετό να δει ζωντανό τον Σταυρωθέντα Διδάσκαλό Του, για να πιστέψει αυτό πού δέν είχε συνειδητοποιήσει μέχρι εκείνη την στιγμή: ότι ό Χριστός είναι ό Κύριός Του και ό Θεός Του.

Η ζωοποιός αυτή δωρεά της παρουσίας του Άναστάσιου θείου Λυτρωτή είναι ανώτερη από κάθε άλλη ένδοξοσμία πραγματικότητα, όσο θετική και αν είναι αυτή. Άς αφήσουμε όλοι μας αυτή την αληθινή πίστη να πληρώσει την ύπαρξή μας, για να ακούσουμε έν ώρα κρίσεως να αναφέρεται και σ' έμάς προσωπικά ό μακαρισμός του Κυρίου: «μακάριοι οί μη ιδόντες και πιστεύσαντες». Άμήν.

Φέροντας τά πράγματα στην εποχή μας μπορούμε να πούμε, ότι πολλές φορές οί λόγοι και οί έμπειρίες των Άγίων έχουν για τον σύγχρονο άνθρωπο ένα έρωτηματικό. Δέν μπορούν να πιστέψουν πράγματα πού είναι έξω από την λογική και την έμπειρία τους. Οί Άγιοι της Έκκλησίας μας όμολογούν μέσα από την ζωή τους και την παρουσία τους την συγκλονιστική μαρτυρία, πού συνοψίζεται στην φράση: «έωράκαμεν τον Κύριον». Αυτός ό λόγος πολλές φορές γίνεται «σημείον αντιλεγόμενον». Και αυτό, διότι ή πραγματικότητα αυτή δέν θεμελιώνεται σε κοσμικούς νόμους. Έχει τό θεμέλιό της στό μεγάλο γεγονός της Άναστάσεως πού έρχεται να πληροφορήσει και να βεβαιώσει στις καρδιές των ανθρώπων την παρουσία του Άναστάσιου Θείου Λυτρωτή.

Άς καταστήσουμε την καρδιά μας καρδιακόν ουρανόν και τόπον θεοφανείας, πού «έν αισθήσει και πληροφορία» θά βεβαιώνει, όπως οί Μαθητές τον Άπόστολο Θωμά ότι, «έωράκαμεν τον Κύριον».



## Σύγχρονες αίρέσεις καί οικονομία

Πρωτ. Σωτηρίου Ό. Άθυνασούλια,  
Έφημ. Έεροϋ Μητροπολιτικοϋ Ναοϋ Άγιοϋ Βασιλείοϋ Τριπόλεωσ

**Π**ΡΟΣΕΚΤΙΚΗ ματιά στόν χώρο τών σύγχρονων αίρέσεων αποδεικνύει ότι λειτουργοϋν συνήθωσ ώσ καλοστημένες οικονομικές επιχειρήσεις, μέ σκοπό τήν έκμετάλλευση τών όπαδών τους. Δέν πλησιάζουν τά ύποψήφια μέλη για τά σώσουν ή νά τά βοηθήσουν ή νά τους λύσουν τά προβλήματα, αλλά για νά τά εκμεταλλεϋθοϋν. Η οικονομική εκμετάλλευση φθάνει τίς περισσότερες φορές ώσ τήν πλήρη οικονομική έξουθένωση, δηλ. τήν άρπαγή όλόκληρης τής περιουσίας. Τότε τό μέλος, στερούμενο κάθε οικονομικοϋ μέσοϋ καί κατατραυματισμένο από τίς μεθόδους τής όργάνωσης, πού έμπιστευθήκε, δυσκολεύεται αφάνταστα νά ζήσει στην κοινω-νία. Σάν μόνη διεξοδο επιλέγει τό νά παραιμείνει στην αίρετική όμάδα, εργαζόμε-νο γι' αϋτήν (χωρίς άμοιβή φυσικά), συνήθωσ μέχρι τό τέλος τής ζωής του.

Τά κυριότερα μέσα, μέ τά όποια άσκειται ή οικονομική εκμετάλλευση καί τά όποια συνήθωσ ποικίλουν ανά όργάνωση, είναι: α) Πωλήσεις βιβλίων, έντύπων καί άλλων προϊόντων, τά όποια ύποχρεωτικά άγοράζουν τά μέλη καί διαθέ-τουν σέ άλλους. β) Σεμινάρια εκμάθησης τής διδασκαλίας τής αίρεσης, πού προσφέρονται έναντι άδραΰ άμοιβής. Αϋτά συνήθωσ δέν τελειώνουν ποτέ: τό ένα διαδέχεται τό άλλο καί γίνονται συνεχώς άκριβότερα. γ) Άμισθη ή μερικώς άμοι-

βόμενη «έθελοντική» εργασία. Στά πρώ-τα στάδια τής μύησης τό μέλος καλείται νά θυσιάσει ένα μέρος τοϋ χρόνου του, εργαζόμενο για τους «ύψηλούς σκοπούς» τής όργάνωσης. Στο τέλος καλείται νά προσφέρει όλόκληρο τόν χρόνο του, εργαζόμενο, μέ μόνο άντάλλαγμα τή συντήρησή του. δ) Εισφορές, συνδρομές καί δωρεές εκ μέρους τών μελών. Η διαδικα-σία καί έδω είναι παρόμοια: στην άρχή τό μέλος θά προσφέρει λίγα, άργότερα πολ-λά καί στό τέλος όλα. ε) Έπιχειρηματική δραστηριότητα μέσω εταιρειών εκμετάλ-λευσης, πού ιδρύονται από αίρέσεις. Κά-ποιες αίρέσεις επιδιώκουν τήν κατάληψη εταιρειών ή επιχειρήσεων πού ήδη ύπαρ-χουν, μέ σκοπό τήν εκμετάλλευσή τους. στ) Άλλες αίρέσεις βαρύνονται μέ κατηγορίες για παράνομες δραστηριότητες πλουτισμοϋ (λαθρεμπόριο, διακίνηση ναρκωτικών, εμπόριο όπλων κ.ά.), όπως επανειλημμένα έχουν διαπιστώσει εισαγ-γελικές καί ανακριτικές αρχές στην Έλ-λάδα καί στό έξωτερικό. ζ) Τέλος, ύπαρ-χουν αίρέσεις πού πλουτίζουν έξαναγκά-ζοντας τά μέλη τους σέ έκτεταμένα έπιαι-τεία.

Η αίρεση τών *Μαρτύρων τοϋ Έχωβά*, ξεκίνησε σάν ιδιωτική επιχείρηση τοϋ ιδρυτή της Κ. Ρώσσελ (1881). Σύντομα (1884) έγινε μετοχική άνώνυμη εταιρεία, πού έξακολουθει νά λειτουργεί ώσ επιχεί-

ρηση μέ έμπορικους σκοπούς, τούς όποιους δέν απέκρυπτε ό ίδιος ό ίδρυτής της. Τά έσοδά της προέρχονται από έκδόσεις, έμπόριο κασετών, άμισθη έργασία σέ άγροκτήματα τής εταιρείας, εισφορές μελών («δεκάτη» κ.ά), «δωρεές υπό όρους», διαθήκες και πολλές άλλες πηγές. Ή κύρια οικονομική δραστηριότητα είναι ή έκδοτική. Μέ βάση στοιχειά τής ίδιας τής εταιρείας για τό 1986, τά έσοδα από βιβλία για τό έτος εκείνο ύπολογίζονται σέ 13.187.490.900 δρχ. και από περιοδικά σέ 19.257.575.925 δρχ., δηλ. σύνολο 32.445.066. 825 δρχ. μέ τίς τότε αξίες! Από αυτά τό συνολικό κόστος παραγωγής φθάνει μόνο στό 10% τών έσόδων και τό ύπόλοιπο άποτελεί καθαρό κέρδος από μία μόνο οικονομική δραστηριότητα τής αίρεσης (π. Άντ. Άλεβιζοπούλου, *Μιά δικτατορία στό Μπρούκλιν*, Άθήναι 1994, σ. 402-403).

Ή *Σαηεντολογία* είναι σύγχρονη αίρεση, γνωστή σήμερα ως «Έκκλησία τής Σαηεντολογίας». Ό ίδρυτής της Ρόν Χάμπαρντ ισχυριζόταν ότι «άν κάποιος θέλει νά γίνει έκατομμυριούχος, πρέπει νά ξεκινήσει τή δική του θρησκεία» (*Θεός και Θρησκεία*, τ. 12, 2000, σ. 111). Έτσι, ίδρυσε μία νέα αίρεση, προτρέποντας: «Κάνε χρήματα. Κάνε πιό πολλά χρήματα. Κάνε τούς άλλους νά παράγουν, νά κάνουν χρήματα» (Άντ. Άλεβιζοπούλου, *Νεοφανείς αίρέσεις*, Άθήνα 1995, σ. 183). Χαρακτηριστικό είναι τό άφιέρωμα τής έφημερίδας «Munchener Merkur» του Μονάχου (14/4/1983) μέ τίτλο «Σαηεντολογία. Ό υπέρτατος Θεός τής αίρεσης λέγεται χρήμα». Ή αίρεση πλουτίζει προσφέροντας σειρές «ψυχοθεραπευτικών» σεμιναρίων, όπως Σεμινάρια έπικοινων-

νίας, Διαδικασία άποκάθαρσης, Πρόγραμμα άπεξάρτησης από τά ναρκωτικά κ.ά., όπου γίνεται ή οικονομική άφαιμάξη τών μελών, ή έμπέδωση τής διδασκαλίας της. Κατά τό περιοδικό *Θεός και Θρησκεία* (τ. 12, σ. 112), τό 1991 ένα προκαταρκτικό μάθημα στοίχιζε στίς Η.Π.Α. 50 δολάρια. Οί μυστικές διδασκαλίες τής αίρεσης για τόν σύμπαν και τήν καταγωγή τών ανθρώπινων άσθηνειών στοίχιζαν 13.000 δολάρια, ένω για τήν ολοκλήρωση όλων τών μαθημάτων χρειάζονταν περίπου 400.000 δολάρια! Κι έδω τά σεμινάρια δέν είναι ή μόνη, αλλά μία από τίς πολλές οικονομικές δραστηριότητες τής αίρεσης.

Ό χώρος δέν μās έπιτρέπει νά αναφερθούμε αναλυτικά στίς οικονομικές δραστηριότητες άλλων αίρέσεων, όπως ή Ένωτική Έκκλησία του ψευδομεσσία Σάν Μούν, οί πάμπλουτοι γκουρού, που έμφανίζονται στή Δύση ζώντας μέσα στή χλιδή και στήν πολυτέλεια και έπιβάλλοντας στους όπαδούς του έξαντλητική «άσκηση» (έξαθλίωση), ή τεράστια άποκρυφιστική άγορά κ.ά. Στίς περισσότερες περιπτώσεις ή θρησκεία μεταβάλλεται σέ οικονομική έπιχείρηση, μέ στόχο τόν πλουτισμό και τήν έκμετάλλευση, και οί σύγχρονες αίρέσεις είναι κατά κανόνα κερδοσκοπικές εταιρείες μέ θρησκευτικό προσωπείο. Κάθε έμπλοκή σ' αυτές συνεπάγεται πολλούς κινδύνους. Ό πιό άμεσος και όρατός είναι, βέβαια, ή οικονομική έκμετάλλευση, ή μάλλον ή οικονομική έξουθένωση. Δυστυχώς, όμως, αυτός δέν είναι ό μόνος κίνδυνος. Όσοι έχουν μελετήσει τό φαινόμενο τών αίρέσεων γνωρίζουν καλά ότι υπάρχουν πολύ περισσότεροι και πολύ μεγαλύτεροι κίνδυνοι!



## Οἱ κανόνες τοῦ ὄρθρου τῆς Κυριακῆς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως

Διονυσίου Ἀνατολικιώτου,  
δρος μουσικολόγου-τυπικολόγου

**Σ**ΤΟ ΤΥΠΙΚΟ τῆς Κυριακῆς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως ὑπάρχουν κάποιες ιδιαίτερες διατάξεις πού ἀξίζει νά διερευνηθοῦν, περισσότερο. Στούς κανόνες τοῦ ὄρθρου διαπιστώνομε μία διαφορά μεταξύ τοῦ ἰσχύοντος «Τυπικοῦ τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας» (Τ.Μ.Ε.) καί τοῦ «Τυπικοῦ (τῆς λαύρας) τοῦ Ἀγίου Σάββα» (Τ.Α.Σ.). Γράφει τό Τ.Μ.Ε. στόν ὄρθρο τῆς συγκεκριμένης Κυριακῆς (τυπική διάταξις Τριωδίου 39):

«...ὁ κανὼν τοῦ Τριωδίου εἰς ἡ΄ πρῶτον ὁ εἰρμός “Ὁ θεϊότατος προετύπωσεν”, εἶτα εἰς τό α΄ τροπάριον ἐκάστης ὠδῆς “Δόξα τῇ ἀγίᾳ ἀναστάσει σου”, καί εἰς τά λοιπά “Δόξα σοι, ὁ Θεός ἡμῶν, δόξα σοι”, εἰς δέ τά δύο τελευταῖα Δόξα, Καί νῦν».

Τό Τ.Α.Σ. (ἐκδόσεις 1545 ἕως 1691, κεφ. λδ΄ ἐκδοσις 1771, κεφ. λγ΄) σημειώνει: «...Οἱ ἀναστάσιμοι κανόνες καί τῆς Θεοτόκου· εἶτα τοῦ Τριωδίου εἰς ἡ΄, ποίημα τοῦ κυρίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἦχος πρῶτος, πρὸς “Ἀναστάσεως ἡμέρα”· “Πανηγύρεως ἡμέρα τῇ ἐγέρσει Χριστοῦ”». Σύμφωνα λοιπόν μέ ὅλες τίς παλαιότερες ἐκδόσεις τοῦ Τ.Α.Σ. στόν ὄρθρο τῆς Γ΄ Κυριακῆς τῶν νηστεῶν δέν λέγεται μόνον ὁ κανὼν τοῦ Τριωδίου, ἀλλά προηγούνται «οἱ ἀναστάσιμοι κανόνες» τῆς Παρακλητικῆς, ἦτοι ὁ ἀναστάσιμος καί ὁ σταυροαναστάσιμος. (Ὁ κανὼν τῆς Θεοτόκου ὑπολογίζεται ὡς ἕνας μαζί μέ τόν σταυροαναστάσιμο).

Ἦς δοῦμε κάποια χειρόγραφα τοῦ Τ.Α.Σ. Κῶδιξ Μ. Λαύρας Γ-5, 12ου αἰ., φ. 121· «Κανόνες ὁ ἀναστάσιμος, τῆς Θεοτόκου, καί τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ἦχος α΄, “Ἀναστάσεως ἡμέρα”, τοῦ Στουδίτου, εἰς ἡ΄». (Παραπλησίως ἀναφέρουν καί οἱ κώδικες τοῦ ἴδιου αἰῶνος Σινᾶ 1094, καί Σινᾶ 1095).

Κῶδιξ Λειμῶνος 134, ἔτους 1428· «Κανόνες, ἀναστάσιμος, τῆς Θεοτόκου, καί τοῦ Σταυροῦ, ἦχος α΄, πρὸς “Ἀναστάσεως ἡμέρα”, Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἐν ᾧ γάρ ἰστῶμεν στίχους ἡ΄». (Ὁμοίως καί ὁ κῶδιξ Λειμῶνος 88, 14ου αἰ.). Παρατηροῦμε ὅτι τά περισσότερα χειρόγραφα ἀναφέρουν μόνον ἕναν ἀναστάσιμο κανόνα, διαφοροποιούμενα ἔτσι ἀπό τά ἔντυπα. Ἀλλά καί μία πρόσφατη ἐκδοσις τοῦ Τ.Α.Σ. (Ἀθῆναι 2009, κεφ. λδ΄) γράφει: «...Ὁ ἀναστάσιμος κανὼν καί τῆς Θεοτόκου· εἶτα τοῦ τριωδίου εἰς ἡ΄, ποίημα τοῦ κύριου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἦχος α΄...» κτλ. Ἡ συγκεκριμένη ἐκδοσις λοιπόν δέν εἶναι ἀπλή ἐπανέκδοσις ἀλλά ἀναθεωρημένη (καί γε πλουσίως σχολιασμένη).

Τό Τυπικόν τῆς Εὐεργέτιδος (11ου-12ου αἰ.), ΕΒΕ 788, φ. 134β· «Κανόνες γ΄, ὁ α΄ ἀναστάσιμος εἰς f΄ καί δύο τροπάρια τοῦ ἄλλου, ἦτοι τοῦ β΄ ἀναστασίμου, καί ὁ τοῦ Σταυροῦ εἰς f΄, ἦχος α΄, πρὸς τό “Ἀναστάσεως ἡμέρα”, “Ὁ θεϊότατος”». Τό Τυπικόν τῆς μονῆς Ἀγ. Παύλου Ἀγ. Ὁρους, κῶδιξ 372, ἔτους 1850, σ. 274· «Κανόνες ὁ ἀναστάσιμος εἰς δ΄, τῆς Θεοτόκου εἰς β΄,

καί τοῦ τιμ. Σταυροῦ εἰς ὀκτώ, ἤχος α', "Πανηγύρεως ἡμέρα"». Συμφωνοῦν καί οἱ κώδικες Ξενοφῶντος 344, ἔτους 1906, καί Διονυσίου 850, ἔτους 1909.

Ἀπό τά προηγούμενα προκύπτει ὅτι τό Τ.Μ.Ε. στόν ὄρθρο ὀρίζει μόνον ἕναν κανόνα, τόν τοῦ Τριωδίου, ἐνῶ ἡ παράδοσις τοῦ Τ.Α.Σ. ὀρίζει τουλάχιστον δύο, τόν ἀναστάσιμο καί τοῦ Τριωδίου. Πῶς προέκυψε αὐτή ἡ διαφορά; καί ποιά διάταξις εἶναι ὀρθότερη; Γιατί τά Τυπικά τῆς Μ. Ἐκκλησίας παραλείπουν τόν ἀναστάσιμο κανόνα; Στά «Ἀπορούμενα» τοῦ Τ.Α.Σ., ἄν ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου συμπέση τήν Κυριακή τῆς Σταυροπροσκυνήσεως (Ἀπορούμενα, κεφ. λα'), ὑπάρχει μία ἐνδιαφέρουσα διάταξις (λαμβάνω τό κείμενο ἀπό χειρόγραφο, διότι στίς ἐκδόσεις ὑπάρχει χάσμα κειμένου). Κῶδιξ Ἄγ. Σάββα 306, 16ου αἰῶνος: «Οἱ κανόνες, ὁ ἀναστάσιμος εἰς δ', τοῦ Σταυροῦ εἰς δ', καί τῆς ἑορτῆς εἰς ε'· καταβασία "Ἄνοιξω τό στόμα μου" ὁμοῦ οἱ δύο χοροί: εἰ δέ ἔχοι ὁ κανὼν τοῦ Σταυροῦ κατὰ ῥῥῆν ἀναστάσιμον <τροπάριον> ἐν, καταλιμπάνεται ὁ ἀναστάσιμος κανὼν τοῦ ἤχου καί λέγεται ὁ εἰρμός τοῦ κανόνος τοῦ Σταυροῦ δῖς, τροπάριον τό ἀναστάσιμον δῖς, καί τά ἕτερα τροπάρια τοῦ Σταυροῦ εἰς δ', καί τῆς ἑορτῆς εἰς ε'».

Ὅμοίως καί οἱ κώδικες Λειμῶνος 88 καί Λειμῶνος 134, καθῶς καί οἱ ἐκδόσεις Τ.Α.Σ. 1771 καί 2010. Οἱ πρό τοῦ 1771 ἐκδόσεις καί ἡ νεωτάτη τοῦ 2012 στό σημείο αὐτό ἔχουν παράλειψι κειμένου ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας, πού ἔγινε στήν 1η ἐκδοσι Τ.Α.Σ. 1545.

Τήν δυνατότητα παραλείψεως τοῦ ἀναστασίμου κανόνος μνημονεύουν καί τά ἄθωνικά τυπικά, ὅπως ὁ κῶδιξ Διονυσίου 850: «Οἱ κανόνες (ὁ ἀναστάσιμος καταλιμπάνεται), ὁ τοῦ Τριωδίου κανὼν μετὰ τῶν εἰρμῶν εἰς η'· ὁ εἰρμός δῖς καί τό α'

τροπάριον δῖς, καί τά λοιπά εἰς δ'. Εἰρμούς δέ λέγομεν οὓς ἔχει ἐν τῷ τέλει τῶν ῥῥῶν τό Τριῶδιον καταβασίας "Ὁ θειότατος προετύπωσε πάλαι Μωσῆς"». (Παρομοίως καί ὁ κῶδιξ Ἄγ. Παύλου 372, ἀναφέρει: «Κανὼν τῆς ὀκτωήχου οὐ ψάλλεται»). Μόνον τό τυπικόν τῆς Ξενοφῶντος ὀρίζει καί τόν ἀναστάσιμον κανόνα, ἀλλά γι' αὐτόν τόν λόγο σημειώνει: «ἀλλ' ἐπειδή ὁ κανὼν τοῦ Σταυροῦ ἔχει ἐκάστη ῥῥῆ ἀναστάσιμον τροπάριον, καταλιμπάνομεν αὐτό».

Τά ἀνωτέρω μᾶς παρέχουν σημαντικές πληροφορίες. α) Ἄρχικῶς ὁ κανὼν τοῦ Σταυροῦ δέν περιεῖχε ἀναστάσιμο τροπάριον. Τόν 12ο αἰ. (μεταβατικὴ περίοδος) ἄλλα χειρόγραφα Τριῶδια εἶχαν τό ἀναστάσιμο τροπάριον καί ἄλλα ὄχι. β) Ὅπου δέν ὑπῆρχε ἀναστάσιμο τροπάριον, ἐλέγετο ὁ ἀναστάσιμος κανὼν, καί αὐτὴ προφανῶς εἶναι ἡ ἀρχαιότερα τάξις. γ) Ἡ ὑπὸ προϋποθέσεις παράλειψις τοῦ ἀναστασίμου κανόνος τήν Γ' Κυριακή εἶναι ἐπίσης μοναστηριακὴ διάταξις ἀπὸ τόν 11ο-12ο αἰ. τουλάχιστον. δ) Ἄν παραλειφθῇ ὁ ἀναστάσιμος κανὼν τοῦ ἤχου, τότε ὀρίζεται ἀπὸ τό Τ.Α.Σ. καί τά ἄλλα μοναστηριακά τυπικά (τά ὁποῖα ἀλληλοσυμπληρῶνται καί ἀλληλοερμηνεύονται) ὅτι στήν ἀρχὴ τοῦ κανόνος τοῦ Σταυροῦ θά προταχθῇ ὁ εἰρμός αὐτοῦ ὄχι ὁ τοῦ Πάσχα «Ἀναστάσεως ἡμέρα» ἀλλὰ ὁ εἰδικῶς γιὰ τήν περίστασι ποιηθεῖς ὁμοῖος εἰρμός «Ὁ θειότατος προετύπωσε». Τοῦτο προβλέπεται γιὰ πρώτη φορά ἐπίσης τόν 11ο-12ο αἰ. καί ὄχι ἀπὸ τά πατριαρχικά τυπικά τοῦ 19ου αἰῶνος.

Γιὰ τήν Γ' Κυριακή τῶν νηστειῶν λοιπόν ὡς πρὸς τοὺς κανόνες τοῦ ὄρθρου τό Τ.Μ.Ε. δέν καινοτομεῖ οὔτε νεωτερίζει· ἀπλῶς καταγράφει καί ἀκολουθεῖ μία μοναστηριακὴ διάταξι πού εἶχε καθιερωθεῖ τουλάχιστον 7 αἰῶνες νωρίτερα!





πρός τόν τρόπο κατασκευῆς μέ τήν δαλματική τοῦ διακόνου. Τά μᾶλλον διακοσμητικά καί δευτερεύοντα ἄμφια, ἐπιμάνικα καί ἐπιγονάτιο, ἀπό τόν ἐπίσκοπο κατέρχονται, παραχωρούμενα στούς ὀφφικιούχους καί τά πρῶτα, τά ἐπιμάνικα, δίδονται ἀκόμη καί στούς διακόνους. Ὁ βαθμός τοῦ ἐπισκόπου ἀναζητεῖ νέα στοιχεῖα προβολῆς, κυρίως στήν ποιμαντορική ράβδο, στή μίτρα καί στά δικηροτρίκηρα. Ἀπό αὐτά πάλι μετρικά κατέρχονται στόν βαθμό τοῦ πρεσβυτέρου, παραχωρούμενα σέ ἡγουμένους ἢ στούς τά πρῶτα φέροντας ἱερεῖς.

Κάπως ἔτσι, σέ πολύ γενικές γραμμές, προχωρεῖ ἡ ἐξέλιξη τῶν ἱερῶν ἀμφίων. Κατά βάσιν μένουν τά ἴδια καί ὡς πρός τόν ἀριθμό καί ὡς πρός τήν μορφή, ὅπως καί ὡς πρός τό ὄνομα. Ἀριθμός, μορφή καί ὄνομα μένουν κατά βάσιν σταθερά καί ἀνεξέλικτα μέχρι σήμερα. Ἡ παράδοση εἶναι πολύ ἰσχυρή καί ἀποτελεῖ τόν συνεκτικό δεσμό γενεῶν καί γενεῶν, ἀπό τήν πρώτη διαμόρφωση τῆς χριστιανικῆς λατρείας μέχρι σήμερα. Ἄν θέλετε δέ, αὐτή ἡ παράδοση ἀποτελεῖ τόν συνεκτικό δεσμό ὄχι μόνο μέσα στά ὄρια ἑνός λειτουργικοῦ τύπου διαχρονικῶς, ἀλλά καί μέσα στό πλαίσιο τοῦ συνόλου χριστιανικοῦ κόσμου, τῶν παραδοσιακῶν τρόπων λατρείας τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς οἰκουμένης, ὅλων τῶν λειτουργικῶν τύπων. Παρά τίς ἐπιμέρους, φυσικές ἄλλωστε καί ἀναμενόμενες παραλλαγές, οἱ τύποι τῶν ἀμφίων λόγω τῆς κοινῆς καταβολῆς καί ἐν μέρει τῆς κοινῆς ἐξελικτικῆς πορείας εἶναι ἀναγνωρίσιμοι σ' ὅλους τούς λειτουργικούς τύπους. Δέν θά ἀναφερθῶ σέ παραδείγματα. Ἄν ὑπάρχει καλή θέληση καί ἀπροκατάληπτη διάθεση ἐπισημαίνονται πολλά. Ἄν ὑπάρχει κακή πρόθεση, τονίζουμε ἐπουσιώδεις διαφορές, γιά νά

δικαιώνουμε ἑαυτούς καί νά ἐξουθενώσουμε τούς λοιπούς.

Μέ τήν ἴδια ὁμως καλή ἢ κακή πρόθεση μποροῦμε νά κρίνουμε, νά ἐπιδοκιμάσουμε ἢ νά ἀποδοκιμάσουμε τίς ἐντός τοῦ λειτουργικοῦ μας τύπου ἐξελίξεις. Ἡ ἐπιστροφή σέ μία ἀρχαίκτη μορφή ὡς ἰδεώδη, πολλές φορές παρουσιάζεται ὡς ἐπιθυμητή καί ὡς πανάκεια γιά τήν θεραπεία τῶν ὁμολογουμένως σημαντικῶν προβλημάτων πού συνακολουθοῦν τήν ἐξέλιξη μέ τήν πάροδο τῶν αἰώνων. Ὅμως πάρα πολλές φορές ἡ ἐπιστροφή στίς ἀρχέγονες αὐτές μορφές δέν εἶναι οὔτε δυνατή, ἀλλά καί οὔτε ἐπιθυμητή. Οὔτε εἶναι εὐκολο, ἔστω καί θεωρητικά, νά ὀριοθετηθεῖ τό «νόμιμο» καί τό «ἐκτός νόμου» (χρησιμοποιοῦ τούς ὄρους αὐτούς καταχρηστικῶς καί κατ' ἀναλογία) στήν ἐξελικτική αὐτή πορεία.

Ἄς ἐπικαλεσθοῦμε ἕνα παράδειγμα ἀπό τά πιό κραυγαλέα. Ἦδη κάναμε λόγο παρεπιπτόντως γιά τήν γενίκευση τοῦ σάκκου ὡς ἀμφίου στόν βαθμό τοῦ ἐπισκόπου. Μέχρι τό τέλος τῆς βυζαντινῆς περιόδου εἶναι ἀπόλυτα μαρτυρημένο ὅτι οἱ ἐπίσκοποι φοροῦσαν φελόνιο καί οἱ μητροπολίτες φελόνιο πολυσταύριο, σάκκο δέ μόνο οἱ πατριάρχες καί οἱ «ἐξαίρετοι τῶν ἀρχιεπισκόπων» κατά τίς τέσσερις μεγάλες ἐορτές (Χριστούγεννα, Θεοφάνεια, Πάσχα, Πεντηκοστή). Τήν σημερινή πράξη τήν γνωρίζουμε. Ποιό θά τεθεῖ ὡς χρονικό ὄριο γιά νά χαρακτηριστεῖ ὡς «νόμιμη» ἢ μέχρι τότε ἐξέλιξη γιά νά ἐπιζητήσουμε τήν ἐπιστροφή σ' αὐτή; Καί πέρα τοῦ «νομίμου», γιά νά εἴμαστε εἰλικρινεῖς: Εἶναι ἐν προκειμένῳ ἐπιθυμητή ἢ ἐπιστροφή στήν πρό τῆς τουρκοκρατίας πράξη; Καί ἀκόμη περαιτέρω, γιά νά εἴμαστε ρεαλιστές: Εἶναι δυνατή ἢ ἐπιστροφή σ' αὐτήν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων;

Τῆς Ἀναστάσεως, ἡ Νύχτα  
καί ἡ ἩμέραΠρωτ. Κωνσταντίνου Καλλιανού,  
Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἁγίου Παντελεήμονος Σκοπέλου, Ἰ. Μ. Χαλκίδος

**Κ**ΟΥΡΑΣΜΕΝΕΣ οἱ κανδηλές ἀπό τήν πο-  
κλύωρη Ἀκολουθία τῆς Παννουχίδος,  
τοῦ Ὁρθοῦ καί τῆς Λειτουργίας τῆς  
Ἀναστάσεως ἀφήνουν τίς στερνές τους  
ἀναλαμπές, τώρα πού κλείσανε τά φῶτα,  
σβήσανε τά κεριά, πῆραν ἀπόλυση οἱ πι-  
στοί κι ὁ καθένας τους μέ ἀναμμένη τή λα-  
μπάδα του κατευθύνεται γιά τό σπίτι του.

Μιά εὐωδία κυκλώνει τόν ἄδειο ναό, πού  
αὐτές τίς στιγμές τήν αἰσθάνεσαι τόσο  
ἔντονη. Νά εἶναι ἄραγε ἀπό τό μοσχοθυ-  
μίαμα, ἀπό τό ἄρωμα πού ἔδωσαν οἱ ἐπί-  
τροποι στόν κόσμο γιά τά «Χρόνια Πολ-  
λά», ἢ μήπως εἶναι τό περίσσειμα πού  
ἀπόμεινε στό Ἅγιο Ποτήριο ἀπό τήν Πα-  
σχάλια Λειτουργία καί ἀναμένει, μετά τήν  
εὐφρόσυνο κοινωνία τῶν πιστῶν, τήν κα-  
τάλυση; Στ' ἀλήθεια, παρ' ὅλη τήν κόπωση,  
νοιώθεις τούτη τή στιγμή μιά ξεχωριστή  
ἀγαλλίαση, ἀλλά καί ὑπέρμετρη συγκίνη-  
ση, καθώς ἀναλογίζεσαι ὅτι τριάντα χρόνια  
ζεῖς αὐτές τίς λιγοστές στιγμές, ὡς μιά πα-  
ραχώρηση τῆς Χάριτός Του πού ἐπιμένει  
νά σοῦ δωρίζει ἀκόμα τέτοιες εὐκαιρίες,  
γιά νά συνέρχεσαι κάπου-κάπου ἀπό τήν  
ἀπόγνωση καί τίς ἀνησυχίες, πού, «ὡσπερ  
μέλισσαι κηρίον», σέ κυκλώνουν.

Εἶναι μεταμεσονύχτια ὦρα, μέ τήν ἡσυ-  
χία νά στραγγίζει μέσα σου σταλαγμοῦς  
κατανύξεως καί ξαποσταμοῦ, ὕστερ' ἀπό  
τήν ἔνταση τῆς βραδυᾶς. Κάπου μακριά  
ἀκούγονται ἀκόμα κάποιες κροτίδες καί  
τραγουδία τῶν εὐωχομένων. Εἶναι Ἀνά-  
σταση, βλέπεις κι ὅλοι μετέχουν σέ κάποια  
ἐορταστική τράπεζα, ἔστω κι ἂν στάθηκαν

ἔξω ἀπό τήν ἐκκλησιά γιά λίγα λεπτά, ἴσα-  
ἴσα γιά ν' ἀκούσουν τό «Χριστός Ἀνέστη».

Αὐτός ὁ πολύτιμος χρόνος πού ζεῖς  
τοῦτες τίς στιγμές, εἶναι καί ἡ ἀνταπόδο-  
σή σου μετά ἀπό τόση κόπωση. Γιατί ὅσο  
περνάει ὁ καιρός ὅλο καί τήν αἰσθάνεσαι  
αὐτή τήν κόπωση νά σοῦ ροκανίζει τά θε-  
μέλια τῆς ἀντοχῆς καί τῆς προσφορᾶς. Τόν  
δοξάζεις, λοιπόν, κι ἀπόφε πού σοῦ ἐπέ-  
τρεψε νά κλείσεις καί τήν ἐφρευτινή Μεγά-  
λη Ἑβδομάδα, παρ' ὅλο πού κατέβαλες  
μεγάλη προσπάθεια, ἐπειδή στήν Ἀκο-  
λουθία τῶν Παθῶν, γιά νά βοηθήσεις τόν  
ἡλικιωμένο τόν φάλτη πηγαινες καί μέχρι  
τό φαλτήρι γιά τ' Ἀντίφωνα, τοῦς Μακα-  
ρισμούς, τοῦς Αἶνους, καί τ' Ἀπόστιχα ἢ κι  
ἀπόφε, πού ἄρχισες νωρίς τήν Προσκομι-  
δή, γιά νά φάλλετε τόν Κανόνα στήν Παν-  
νουχίδα καί στή συνέχεια στόν Ὁρθο. Κι  
ἦρθε στό νοῦ σου τότε ὁ παπα-Διανέλος ὁ  
Πρωτέκδικος, τόν ὁποῖο μνημονεύει στό  
διήγημά του «Λαμπριάτικος ψάλτης» ὁ  
Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης, πού κινδύ-  
νευσε νά μείνει δίχως ψάλτη στόν Ἁγ-  
Γιάννη στό Κάστρο, ὅταν πῆγε νά κάμει  
Ἀνάσταση στούς ποιμένες. Τά βλέπεις,  
λοιπόν, ὅλ' αὐτά ὡς μέτρα δοκιμασίας, ὡς  
μαθήματα γιά νά διδάσκεσαι τήν ὑπομονή  
καί τήν ἀπόδραση ἀπό τίς βεβαιότητες,  
ἔτσι ὥστε νά στερεώνεται, ὅσο περνοῦν τά  
χρόνια ὁ λόγος Του: «Ἐνευ ἐμοῦ οὐ δύ-  
νασθε ποιεῖν οὐδέν». Λόγος-θεμέλιο, πού  
φυτεύεται μέσα σου καί νά σοῦ καταργεῖ  
ὅλα τ' αὐτονόητα καί φυσικά τά ἀνόητα...



## Ὁ ἅγιος Γεώργιος ὁ ἐξ Ἐφέσου

Ν.Κ. Δρατσέλλα,  
Θεολόγου, Μ.Θ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

**Γ**ΕΝΝΗΘΗΚΕ στήν Ν. Ἐφεσο. Ἦταν ἔγγαμος καί πατέρας παιδιῶν. Τόν Ἰούλιο τοῦ ἔτους 1798, σέ κατάσταση μέθης εὐρισκόμενος, ἔγινε μουσουλμάνος. Πρὶν ὅμως λάβει τήν περιτομή, ἀνένηψε ἀπό τή μέθη, μεταμελήθηκε καί διέφυγε στή Σάμο.

Οἱ Ἀγαρηνοί ἔστειλαν ἀνθρώπους τους, βρῆκαν τόν ἅγιο, τόν συνέλαβαν, τόν ἔρριξαν στή φυλακή καί μετὰ ἀπό τρεῖς ἡμέρες τοῦ ἔκαναν τήν περιτομή. Μετὰ τόν ἔβρῆκαν νεωκόρο σέ τζαμί. Ἔμεινε ἐκεῖ δέκα μῆνες καί μετὰ ἐξαφανίστηκε ξαφνικά ἀπό τόν τόπο ἐκεῖνο καί παρέμενε πότε στή Σάμο καί πότε στή Πάτμο, μετανοώντας, ἐξομολογούμενος καί πενθώντας γιά τήν ἁμαρτία του. Τό 1801, τήν 1<sup>η</sup> Μαρτίου, ἐπέστρεψε στήν πατρίδα του ζητώντας συγχώρηση ἀπό ὅλους τούς γνωστούς του.

Ἐνας συμπολίτης του εἶδε τά πόδια τοῦ μάρτυρα διογκωμένα καί τόν ρώτησε, γιατί συμβαίνει αὐτό. Τότε ὁ ἅγιος τοῦ εἶπε τήν ἀλήθεια, δηλαδή ὅτι, ὅταν βρισκόταν στήν Σάμο, παρουσιάστηκε στόν διοικητή τοῦ τόπου καί ἐκεῖνος τόν ράβδισε μέ χίλιους ραβδισμούς στά πόδια καί μετὰ ἀπό αὐτό τόν ἔρριξε στήν φυλακή. Ἀφοῦ τό ἔμαθαν οἱ προεστῶτες τῆς Σάμου, ἔπεισαν μέ χρήματα τόν διοικητή, ὁ ὁποῖος τόν ἐλευθέρωσε ἀπό τή φυλακή καί τόν φυγάδευσαν οἱ προεστῶτες ἀπό ἐκεῖ. Ἀφοῦ σιώπησε, ἐπέστρεψε στήν πατρίδα του, γιά νά εἰσέλθει στούς ὀριστικούς ἀγῶνες, ἐπιθυμώντας νά λάβει τέλος γιά τόν Χριστό.

Στίς 3 Ἀπριλίου μετέβη στόν κριτή καί ὁμολόγησε ὅτι ἦταν χριστιανός καί ἀρνήθηκε τήν πίστη του, ἀλλά τώρα πῆγε νά ὁμολογήσει ὅτι εἶναι χριστιανός ἐπειδή βεβαιώθηκε ὅτι ἡ δική του πίστη εἶναι ἀγία καί ἀμόλυντη, γι' αὐτό ἐπέστρεψε στήν χριστιανική πίστη. Ὁργίστηκε ὁ κριτής γιά τήν ἀπάντηση τοῦ μάρτυρα καί πρόσταξε ἀμέσως τόν ἀξιωματικό τῆς φρουρᾶς νά τόν ὀδηγήσει δεμένο στήν φυλακή.

Ἐκεῖ ὁ ἅγιος ὁμολόγησε πάλι τήν πίστη του καί ὁ ἀξιωματικός ἔδωσε γύρω ἀπό τόν λαϊμό του τήν ἀλυσίδα τήν μεγάλη καί τά πόδια του στό ξύλο καί τόν βασάνιζαν. Οἱ Τοῦρκοι τοῦ ζητοῦσαν νά ὁμολογήσει πίστη στό Ἰσλάμ καί, ἂν γινόταν αὐτό, θά τόν ἐλευθέρωναν. Ἄλλοι τοῦ ὑπόσχονταν πολλά χρήματα, ἐνῶ ἄλλοι τόν ἀπειλοῦσαν. Ὁ μάρτυρας δέν ἐννοοῦσε νά ἀρνηθεῖ τήν χριστιανική πίστη. Οἱ Τοῦρκοι, βλέποντας τό ἀμετάθετο τῆς γνώμης του, ἔσφιγγαν τά δίδυμα παιδιά του καί τά ξέσχιζαν. Βλέποντας ὁ δικαστής τό ἀμετάβλητο τῆς γνώμης τοῦ ἁγίου τόν καταδίκασε σέ θάνατο μέ ξίφος. Μή ὑποκύπτοντας σέ κολακείες, βάσανα καί ἀπειλές, δέχτηκε τόν θάνατο μέ ἀποκεφαλισμό, στίς 5 Ἀπριλίου 1801, ἡμέρα Παρασκευή. Τό λείψανο τοῦ μάρτυρα παρέλαβαν οἱ χριστιανοί καί μέ τιμές πολλές τό ἐνταφίασαν στόν τάφο τοῦ νεομάρτυρα Πολυδώρου.



## Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

Ἐπιμέλεια: Σταῦρος Τερζῆς

- Ἁγίου Νικολάου Βελιμίροβιτς, *Καιρὸς Μετανοίας, ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τοῦ Τελώ-νου καὶ Φαρισαίου ὡς τὴν Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Ὁμιλίαι Β'*, ἐκδ. Πέτρου Μπότση, Ἀθήνα 2012.
- Γανωτῆ Κωνσταντίνου, *Μαθήματα Λειτουργικῆς Γλώσσας. Κανὼν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου καὶ τοῦ Πάσχα.*
- Ζάχαρου Ζαχαρία (ἀρχιμ.), *Πλατυσμός τῆς καρδίας*, ἐκδ. Ἱερά Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Τιμίου Προδρόμου, Ἔσσεξ Ἀγγλίας 2012.
- Ζήση Θωμᾶ, «Ἦθελον δάκρυσιν ἐξαλεῖψαι» ἦτοι οἱ κατανοητικοὶ ἐσπερινοὶ τῶν Κυριακῶν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. *Κείμενο-ἐρμηνευτικὴ ἀπόδοση-σχόλια*, ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήνα 2009.
- Θεοδοροπούλου Ἐπιφανίου (ἀρχιμ.), *Περίοδος Τριωδίου*, ἐκδ. Ἱερόν Ἡσυχαστήριον Κεχαριτωμένης Θεοτόκου Τροιζήνος, Ἀθήνα 2011.
- Καρούσου Καλλινίκου (Μητρ. πρώην Πειραιῶς), *Ὁ βίος καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Εὐλαβικὴ προσέγγιση, τόμος Γ'*, ἐκδ. Χρυσοπηγῆ, Ἀθήνα 2012.
- Νικολάου Μητροπολίτου Φθιώτιδος, «*Διδάσκοντες καὶ Νουθετοῦντες, Τρίτη Πενταετία (2007-2011)*», ἐκδ. Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδας, Λαμία 2012.
- Παχυγιαννάκη Εὐαγγέλου (πρωτοπρ.), *Κύριε καὶ Δέσποτα τῆς ζωῆς μου, σχόλια στὴν εὐχὴ τοῦ ὁσίου Ἐφραίμ τοῦ Σύρου*, ἐκδ. Παρησία, Ἀθήνα 2012.
- Σίμωνος Μοναχοῦ, π. *Εὐμένιος. Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς καὶ θαυματουργός*, ἐκδ. Ἱερά Καλύβη Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, Ἱερά Σκήτη Κουτλουμουσίου 2013.
- Στύλιου Εὐθυμίου (Μητρ. Ἀχελώου), *Μικρὸ χριστιανικὸ λεξικὸ (ἔκδ. βελτιωμένη καὶ ἀυξημένη)*, ἐκδ. Σαῖτης, Ἀθήνα 2011.
- Τανάσε Πετρωνίου Γέροντος, *Οἱ πύλες τῆς μετανοίας, στοχασμοὶ στό Τριῶδιο*, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη ἄ.χ.
- *Τό Γεροντικόν. Ἀποφθέγματα τῶν ἁγίων Γερόντων. Ἡ ἀλφαβητικὴ συλλογὴ. Τόμος Α'*, (μτφρ. Ἐλευθεριάδῃ Ἀντώνῃ), τ. Β', ἀρχαῖο κείμενο, ἐκδ. Τό περιβόλι τῆς Παναγίας, Θεσσαλονίκη 2013.
- Φωτίου Σταύρου, *Ζωντανὴ Ζωή*, ἐκδ. ἀρμός, Ἀθήνα 2013.
- Φωτίου Σταύρου (ἐπιμ.), *Τρομοκρατία καὶ πολιτισμός*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2013.
- Χριστοδούλου, Μητροπολίτου πρώην Αὐλῶνος, «*Χαίροις, Νεομάρτυς Γεώργιε*», (Ὁμιλίαι στὴν ἐορτὴ τοῦ Ἁγίου), Ἰωάννινα 2013.



Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

- Χριστού Κρικῶνη: *Ἡ πνευματικὴ τελειότητα στὰ νηπτικοασκητικὰ ἔργα νηπτικῶν πατέρων συγγραφέων, ιδίως στὶς κατηχήσεις Συμεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου. Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 2007<sup>α</sup>.*

Ὁ συγγραφεύς, ὁμότιμος καθηγητὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματολογίας-Πατρολογίας καὶ Ἑρμηνείας πατερικῶν κειμένων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., μὲ τὴν μακρόχρονη ἐμπειρία του, τὴν συγκρότησή του καὶ τὸ ἀκραιφνὲς ἐλληνορθόδοξο ἐκκλησιαστικὸ φρόνημά του, παρουσιάζει μὲ συνοπτικὸ καὶ σαφὴ τρόπο τὴ διδασκαλία τῶν Νηπτικῶν-Ἀσκητικῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας περὶ τὸ θέμα τῆς πνευματικῆς τελειότητας, πού τὰ τελευταῖα χρόνια ἀπασχολεῖ διαρκῶς καὶ περισσότερους ἀνθρώπους, ἀπογοητευμένους ἀπὸ τὴν ἀποπνευματοποίηση τῆς σύγχρονης ζωῆς. Στὸ βιβλίο περιλαμβάνεται ἀναφορὰ στὶς ἐκδόσεις συλλογῶν τῶν ἔργων Φιλοκαλίας, Εὐεργετινοῦ καὶ Θ. Μεταλήψεως, πού προῆλθαν ἀπὸ τὴν ἐργῶδη καὶ στενὴ συνεργασία τῶν Ἀγίων Νικοδήμου καὶ Μακαρίου τοῦ Νοταρᾶ στὸν Ἄθω, ἀναφορὰ στὶς ἐκδόσεις τῆς συλλογῆς τῶν ἔργων Συμεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου νηπτικοασκητικοῦ περιεχομένου, ἐντοπισμὸ θεμάτων πνευματικῆς τελειότητας σὲ προγενεστέρους αὐτοῦ ἀσκητικούς-μυστικούς συγγραφεῖς (Μακάριος, Εὐάγριος ὁ Ποντικός, Διάδοχος Φωτικῆς καὶ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής), γιὰ τὸν Βίο καὶ τὴν ἡγουμενία τοῦ Ἁγίου Συμεῶν, τὰ ἔργα του καὶ τίς ἐκδόσεις του, συνοπτικὴ ἀνάλυση τῆς διδασκαλίας του γιὰ τὴν πνευματικὴ τελειότητα (καὶ ιδίως κατὰ τίς κατηχήσεις του), ἐπιγραφές-τίτλους τῶν 34 κατηχήσεών του καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία. Σὲ παράρτημα παρατίθεται τὸ κείμενο καὶ ἡ μετάφραση τοῦ «Λόγου περὶ Γνώσεως Πνευματικῆς». Χρηστικὸ ἀνάγνωσμα γιὰ τοὺς μὴ εἰδικούς, μὲ οὐσιώδεις, ἐλεγμένες καὶ σαφεῖς πληροφορίες ἀπὸ ἓνα κατ' ἐξοχὴν εἰδικὸ δάσκαλο.

- Ἀρχμ. Χρυσοστόμου Κ. Παπαθανασίου: *Πνευματικὴ Ἀλιεία, Δοκίμια*. Ἐπιστημονικὲς Ἐκδόσεις Παρισιαῶνος, Ἀθήνα 2012.

Θέματα θεολογικοῦ, ἐκκλησιαστικοῦ καὶ σύγχρονου θρησκευτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ προβληματισμοῦ, σὲ σύντομα, περιεκτικὰ κείμενα, περιλαμβάνει τὸ νέο πόνημα τοῦ γνωστοῦ, σὺν τοῖς ἄλλοις, Ἱεροκλήρουκα τοῦ Καθηδρικοῦ Ἰ. Ναοῦ Ἀθηνῶν. Ἡ ὕλη τοῦ βιβλίου εἶναι χωρισμένη σὲ τέσσερις θεματικὲς ἐνότητες: τὸ θέμα Θεός, ἡ κοινωνία μας, ὁ προφητᾶναξ ἀναγγέλλει, ἡ σοφία διδάσκει, κάθε μία ἀπὸ τίς ὁποῖες περιλαμβάνει περιεκτικὲς ἀναλύσεις ἐπικαίρων καὶ διαχρονικῶν ζητημάτων, στὰ ὁποῖα δίδονται ἀπαντήσεις καὶ προεκτάσεις ποιμαντικῆς καὶ διδασκτικῆς, διαλύοντας παρεξηγήσεις καὶ στρεβλώσεις. Ἐκδοση καλαίσθητη καὶ μεθοδική.

- Αίδεσιμ. Μελετίου Ν. Θανασοῦ: *Πρωτοπρεσβύτερος Βασίλειος Παπαευσταθίου. 50 χρόνια ιερατικῶς προϊστάμενος τῆς «Μεγάλης» Παναγίας - Ἁγ. Δημητρίου Θηβῶν. Ἐκδόσεις Mamakos, Θῆβα 2012.*

Τῆ μορφή ἑνός σεμνοῦ, δραστήριου καί φωτισμένου λευίτη τῆς ἑλληνικῆς ἐνδοχώρας, ἀπό αὐτούς πού ἐπί χρόνια πολλά, μέ ἀμέτρητες δυσκολίες καί ἀγῶνα μεγάλο, θέληση ἀνυποχώρητη, πίστη βαθιά καί ἀφοσίωση στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, περιγράφει στό βιβλίο του ὁ ἐπίσης ἱερεὺς π. Μελέτιος Θανασός. Ποιμένας λογικῶν προβάτων καί οἰκογενειάρχης ἐπιτυχημένος, ὁ μακαριστός π. Βασίλειος Παπαευσταθίου, πού ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον πρὶν ἀπὸ ἕνα περίπου ἔτος, ἄφησε μνήμη καλοῦ καί δημιουργικοῦ πρεσβυτέρου, γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ὁποῖου ὁμιλοῦν ὅσοι τὸν γνώρισαν ἀλλὰ καί τὸ ἔργο πού ἐπίτελεσε ἐπὶ μία πεντηκονταετία στήν περιοχή τῆς Θῆβας, πέρα ἀπὸ τὴν ἑνορία του. Βιβλία τοῦ εἴδους εἶναι πολὺτιμα, διότι καταγράφουν τὸ ἔργο μεμονωμένων κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι ὁμως ἀποτελοῦν πολὺτιμους κρίκους στήν ἀλυσίδα μέ τὴν ὁποία στερεώνεται ἀγκυροβολημένη στερεά στήν καρδιά τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στό πείσμα τῶν καιρῶν. Ὁ π. Βασίλειος ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀναρίθμητους κληρικούς πού πραγματώνουν τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς ἀκκισμούς καί ἐπιδείξεις καί προσφέρουν στήν κοινωνία ἀξιόλογα παιδιὰ. Τὸ βιβλίο περιλαμβάνει ἀξιόλογο φωτογραφικὸ ὕλικό διασῶζοντας καί προβάλλοντας ἐκκλησιαστικὲς μορφές, πού γιὰ πολλοὺς εἶναι ἄγνωστες ἢ δυσπρόσιτες.

- Ἱερομονάχου Αἰμιλιανοῦ Βραχνιώτου: *Ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοδιοίκηση τῶν Ἱερῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω (9<sup>ος</sup>-15<sup>ος</sup> αἰ.). Ἐκδοσις Ἱ. Χιλιανδαρινοῦ Κελλίου Ἁγίου Ἰωάννου Βραχνιώτου, Ἄγιον Ὅρος 2012.*

Τὸ πόνημα πραγματεύεται μέ λεπτομερῆ τρόπο τὸ προνομιακὸ καθεστῶς τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοδιοίκησης τῆς μοναχικῆς πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὁρους, στήν ὁποία ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ὑπαρξῆς της παραχωρήθηκαν ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου διοικητικὴ αὐτονομία καί προνόμια, ἀποδεδεσμένοντάς το ἀπὸ τὴν τοπικὴ διοικητικὴ πολιτικὴ καί ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία. Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἀποτέλεσε καθοριστικὸ παράγοντα γιὰ τὸ καθεστῶς, γιὰ τὴν αὐτοδιοίκηση τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας μέ ἀποτέλεσμα τὴν μεταλαμπάδευση τῆς αἴγλης τῆς πνευματικότητος τοῦ ἀγιορείτικου μοναχισμοῦ στὴ Δύση. Ὁ συγγραφεὺς καθιστᾷ σαφές, σέ κρίσιμες περιόδους, ὅτι τοῦτο τὸ ιδιότυπο καθεστῶς δέν εἶναι δυνατόν νά ἐξετασθεῖ παρά μόνον μέσα σέ εἰδικό νομικὸ πλαίσιο, διότι εἶναι δημιούργημα μέ τὰ δεδομένα τῆς προνομιακῆς αὐτοκρατορικῆς νομοθεσίας τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καί διότι ἡ Ἀθωνικὴ Πολιτεία δέν δέχθηκε ποτέ κοσμικὴ ἐπιρροή. Τὸ βιβλίο ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία κεφάλαια, ὅπου ἐξετάζεται α) ἡ ὀργάνωση τῶν μονῶν καί ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν, β) τὰ προνόμια, ἡ ὀργάνωση τοῦ ἀγιορείτικου καθεστώτος καί ἡ ρύθμιση ζητημάτων ἐσωτερικῆς αὐτοδιοίκησης καί γ) ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοδιοίκηση τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω, ἡ αὐτοκρατορικὴ νομοθεσία καί ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρακτικὴ. Ἄν καί τὸ χρονικὸ διάστημα μέσα στό ὁποῖο ἀπλώνεται ἡ ἔρευνα εἶναι ἐκτεταμένο καί τὸ ὕλικό πλούσιο, ἡ μελέτη ἀπευθύνεται σέ κάθε εἶδους ἀναγνώστες, προσφέροντας κατατοπιστικὲς πληροφορίες, καί ξεκαθαρίζοντας τὸ καθεστῶς καί τὰ δίκαιά του πρὸς κάθε κατεύθυνση, πρὸς ἀποφυγὴν ἀσκόπων τριβῶν.



Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

● Ὑπέκυψε στίς 15.2.2013 στά τραύματά του ἐξ αἰτίας ἀτυχήματος στό Κάιρο ὁ Ἄρχιμ. Ἰσίδωρος Σαλάκος, Μ. Ἐκκλησιάρχης τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀλεξανδρέων καί Ἱερ. Προϊστάμενος τοῦ Ἱ. Ν. Ἀρχαγγέλων Μιχαήλ καί Γαβριήλ τῆς Ἑλληνορθοδόξου Κοινότητος τῶν Ἀραβοφώνων Καΐρου.

● Στόν Ἱ. Ν. Παναγίας Φανερωμένης Κοζάνης, στίς 17.2.2013, ἔλαβε χώρα ἡ «Β' ἐπιμορφωτική ἡμερίδα Βυζαντινῆς μουσικῆς» τοῦ «Συλλόγου Ἱεροψαλτῶν Βυζαντινῆς καί Παραδοσιακῆς Μουσικῆς Ν. Κοζάνης - Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι» μέ τόν χορό τοῦ συλλόγου ὑπό τῆ διεύθυνση τοῦ κ. Καγκαρά καί στή συνέχεια μέ τόν πρωτοψάλτη τοῦ Ἱ. Μ. Ν. Ἀγίας Τριάδος Πειραιῶς κ. Ἀθ. Πέττα (80 ἐτῶν), ἐνός ἀπό τοὺς τελευταίους ἐναπομείναντες δημιουργοὺς, συνθέτες, δασκάλους καί ἐκτελεστές - ψάλτες τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς τέχνης.

● «Ὑποδειγματική» Θ. Λειτουργία γιά τοὺς μαθητές τοῦ 24ου Λυκείου Ἀθηνῶν, τελέσθηκε στίς 22.2.2013 στόν Ἱ. Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Ἑλ. Βενιζέλου στήν Ἀθήνα ἀπό τόν ὑπεύθυνο Ἱερέα Νεότητος Πρωτ. Δημ. Κρασσᾶ. Ἡ Θ. Λειτουργία τελέσθηκε στόν σολέα μέ μέτωπο πρὸς τόν Λαό, ὥστε οἱ μαθητές νά ἔχουν πλήρη εἰκόνα τῶν τελουμένων.

● Τό Μορφωτικό Κέντρο Λόγου Μπανάτου Ζακύνθου «Ἀληθῶς», τιμώντας τόν μεγάλο ζακυνθογεννημένο ἐθνικό ποιητή τῆς Ἰταλίας Οὔγκο Φώσκολο (1775-1827), ἀφιέρωσε τήν 7η σύναξη τῶν ἐφετινῶν δράσεων του στίς 24.2.2013 στήν ἐξέχουσα φυσιογνωμία του, μέ ἐκδήλωση πού περιλάμβανε ὀμιλία τῆς ἰταλίδας φιλόλογου Ἀν. Καλοφονος, μέ θέμα: «Ugo Foscolo, ὁ ἀκούσιος φιλόσοφος» καί κονσέρτο τοῦ μουσικοῦ σχήματος “Trio Barocco Zacinto”, πού ἀπέδωσε μουσικῆς δημιουργίες κλασικῶν ἰταλῶν συνθετῶν.

● Διήμερες ἑορταστικῆς ἐκδηλώσεις τελέσθηκαν στή μνήμη τοῦ Ἀγ. Ρηγίνου τοῦ ἐκ Σκοπέλου στόν ὁμώνυμο Ναό στό ἰσόγειο τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγίας Τριάδος Περιστερίου Ἀττικῆς, μέ τή συμμετοχή τοῦ Σεβ. Περιστερίου κ. Χρυσοστόμου, ὁ ὁποῖος κατάρχεται ἀπό τήν Σκόπελο, καί τοῦ Θεοφ. Διαυλείας κ. Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος κήρυξε τόν Θ. Λόγο κατά τόν Π. Ἐσπερινό τῆς παραμονῆς καί προέστη τῆς ἱ. Λιτανείας.

● Ἐκοιμήθη στίς 28.2.2013 ὁ Ἄρχιμ. Ἀθανάσιος Φακίνος. Γεννήθηκε τό 1935 στήν Ἀθήνα, ἦταν πτυχιούχος τῆς Μ. Ἐμπορικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καί τοῦ Ἀν. Ἐκκλ. Φροντιστηρίου Πατρῶν, χειροτονήθηκε Διάκονος στίς 26.10.1965 καί Πρεσβύτερος στίς 5.12.1965 ἀπό τόν Μητροπολίτη Ἱερῆς Ἰγνάτιο Γ', τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξε ἄμεσος συνεργάτης ἐπί σειρά ἐτῶν στόν πνευματικό καί στόν διοικητικό τομέα, ὡς Γεν. Ἄρχιερ. Ἐπίτροπος Ἱ. Μ. Ἱερῆς καί στόν τομέα τῆς φιλανθρωπίας, ὡς διαχειρι-



στής του Γεν. Φιλοπτώχου Ταμείου της. Τά τελευταία χρόνια υπέμενε με ύπομονή την σωματική του ασθένεια στο ζεστό δωματάκι του Γηροκομείου, δίπλα στην Παναγία την Φανερωμένη. Ἡ ταφή του ἔγινε στήν Ἱ. Μ. Θεοτοκίου.

● Τήν ἔναρξη ταχυρρυθμοῦ ἐπιμορφωτικοῦ θεολογικοῦ σεμιναρίου τοῦ Ἰδρύματος Ποιμ. Ἐπιμορφώσεως τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, μέ θέμα «Ἡ περίοδος τῆς Β' Οἰκ. Συνόδου», κήρυξε στίς 7.3.2013 στήν Ἱ. Μ. Ἀγ. Τριάδος Χάλκης καί στούς χώρους τῆς σιωπηλῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ὁ Οἰκ. Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος, ὁ ὁποῖος ἀπηθύβυνε χαιρετισμό στούς 60 περίπου κληρικούς ἀπό τήν Ἀθήνα.

● Τήν Πέμπτη τῆς Ἀπόκρεω, 7.3.2013, πραγματοποιήθηκε στόν Ἱ. Ν. Ἀγίας Σοφίας Ν. Ψυχικοῦ, Κοινή Νεανική Σύναξη καί δεῖπνο 170 περίπου νέων, τριῶν Νεανικῶν Συντροφιδῶν τῶν Ἐνοριῶν Ἀγίας Σοφίας Ν. Ψυχικοῦ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Κοιμ. Θεοτόκου Βούλας τῆς Ἱ. Μ. Γλυφάδας καί Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Βύρωνος τῆς Ἱ.Μ. Καισαριανῆς καθῶς καί πολλῶν μελῶν Νεανικῶν Συνάξεων τῆς Ι.Α.Α. καί ὁμόρων Μητροπόλεων.

● Πυρκαϊά, πού πιθανόν προκλήθηκε ἀπό ἀναμμένο κερι, ξέσπασε στίς 21.3.2013 στόν Κοιμητηριακό Ἱ. Ν. Ἀγ. Αἰκατερίνης Κατωχωρίου στή Λευκάδα καί τόν κατέστρεψε. Ὁ Ναός χρονολογεῖται ἀπό τόν 19ο αἰ. καί ἐπιγραφή στό κέντρο τοῦ δαπέδου του, «1909», ὀριοθετεῖ τήν ἀνακαινισή του.

● Στή Νεανική Σύναξη τοῦ Ἱ. Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Βούλας, στίς 28.3.2013, ὁ κ. Κων. Χολέβας ἀνέπτυξε τό θέμα: «Ἀπό τήν Τουρκοκρατία τῶν ὄπλων, στήν Τουρκοκρατία τῶν Σίριαλ, στήν Ἑλληνική τηλεόραση».

● Τήν Β' Κυριακή τῶν Νηστειῶν (31.3.13) ὁ Σεβ. Βεροίας κ. Παντελεήμων στήν πανηγυρίζουσα, ἐπί τῆς μνήμης τοῦ Ἀγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ἱ. Μ. Τιμ. Προδρόμου Σκήτεως Βεροίας, ὅπου σώζεται ἀσκητήριον τοῦ Ἀγίου, τέλεσε τήν εἰς Πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ διακόνου π. Αἰμιλιανοῦ Προδρομίτου, Ἱερομονάχου, ἀδελφοῦ τῆς Ἱ. Μονῆς καί ἱατροῦ.

● Μέ ἐπίκεντρο τόν μεγαλοπρεπῆ Ἱ. Ναό του στή Θεσσαλονίκη, ὅπου φυλάσσεται τό ἱερό λείψανό του, τιμήθηκε ἡ μνήμη τοῦ Ἀγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, γιά τοὺς ἀγῶνες του γιά τήν ὀρθόδοξη πίστη καί παράδοση.

● Τό 34ο Ἱερατικό Συνέδριον τῆς Ἱ. Μ. Φθιώτιδος πραγματοποιήθηκε στίς 25.2.2013 στό Πνευματικό Κέντρο τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Παρασκευῆς Λαμίας μέ γενικό θέμα «Ἡ χριστιανική οἰκογένεια». Στό Συνέδριον αὐτό, ἐκτός ἀπό τοὺς ἐφημερίους συμμετεῖχαν καί οἱ πρεσβυτέρους. Εἰσηγητές ἦσαν ὁ καθηγητής κ. Ἄλ. Σταυρόπουλος καί ἡ Πρεσβυτέρα καί Ἐκπαιδευτικός κ. Ἀδαμ. Τσιμούρη.

● Ὁ ἔνατος κατά σειρά ἐθελοντής κληρικός τῆς Ἱ. Μ. Δημητριάδος προέρχεται ἀπό τίς τάξεις τῆς ΕΛ.ΑΣ. καί θά διατηρήσει τήν δημοσιοῦπαλληλική του ιδιότητα, ἀφιερώνοντας τόν ἐλεύθερο χρόνο του στήν διακονία, ὡς ἄμισθος κληρικός. Ὁ 40χρονος ἀστυνομικός ὑπηρετεῖ ἐπί πολλά χρόνια στήν Ἀστυνομική Διεύθυνση Μαγνησίας, στήν Τροχαία Βόλου καί τελευταία ὑπηρετοῦσε στήν Ὁμάδα ΔΙΑΣ.



Ἐπιμέλεια: Πρωτ. Γεωργίου Βαμβακίδη,  
Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Ἰ. Μ. Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου,  
Ἐκπροσώπου Τύπου Ι.Σ.Κ.Ε.

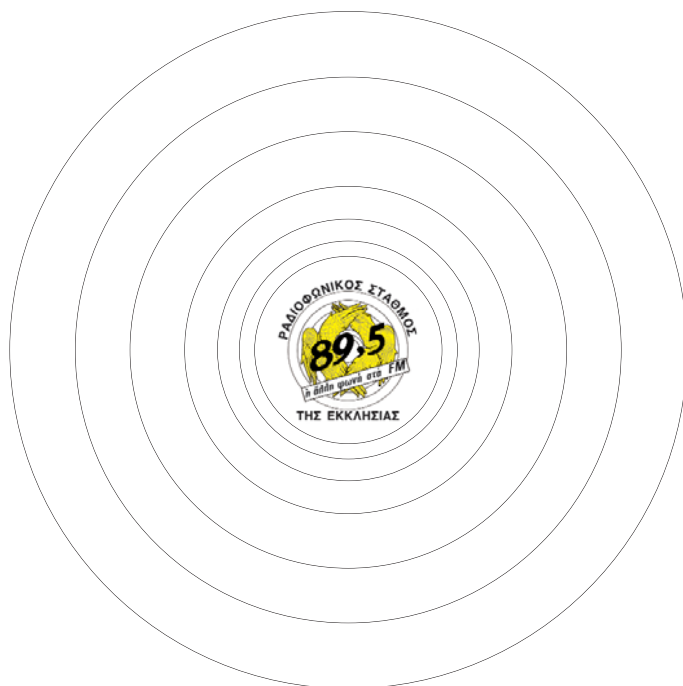
**Ε**Ν ΟΨΕΙ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς μισθοδοσίας τῶν Κληρικῶν ἀπό τίς κατά τόπους Δ.Ο.Υ. στήν Ἐνιαία Ἀρχή Πληρωμῶν καί γιά τήν ἀκριβέστατη ὑπαγωγή τους σ' αὐτήν, σύμφωνα μέ τίς τελευταῖες διευκρινιστικές ἐνημερώσεις τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους, ὑπάρχει ἀνακατάταξη ὅσον ἀφορᾷ στήν χορήγηση τῶν Μισθολογικῶν Κλιμακίων καί πιό συγκεκριμένα. Τό Γενικό Λογιστήριο τοῦ Κράτους μέ ἀπαντητικές ἐνημερώσεις-πληροφορίες σέ διάφορα ἐρωτήματα ἀρκετῶν Ἰ. Μητροπόλεων σχετικά μέ τήν ὑπαγωγή τῶν Κληρικῶν στήν Ε.Α.Π. διευκρινίζει τά ἑξῆς:

Σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τῆς παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ ν. 4024/2011 καθῶς καί τίς ὁδηγίες πού δόθηκαν ἐπί τοῦ ἄρθρου 12 μέ τήν ἀριθμ. 2/78400/0022/14-11-2011 ἐρμηνευτική ἐγκύκλιο τοῦ Ἀν. Ὑπ. Οἰκονομικῶν, τά Μισθολογικά Κλιμάκια χορηγοῦνται ἀνά διετία, μέ ἐξαίρεση τῶν βαθμῶν Α' καί Β' τά ὁποῖα χορηγοῦνται ἀνά τριετία. Ἡ ἐξέλιξη τῶν ὑπαλλήλων-Κληρικῶν στά Μισθολογικά Κλιμάκια γίνεται αὐτοδίκαια μέ τήν παρέλευση τοῦ ἀνωτέρω ὀριζομένου χρόνου. Ἐπιπλέον, μέ τίς διατάξεις τῆς παρ. 3δ τοῦ ἰδίου ἄρθρου καί νόμου ὀρίζεται ὅτι τά Μισθολογικά Κλιμάκια τοῦ βαθμοῦ Γ' τῆς ὙΕ κατηγορίας ὁ ὁποῖος καί εἶναι ὁ καταληκτικός βαθμός γι' αὐτήν τήν Κατηγορία καί τῶν βαθμῶν Β' καί Α' τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ), καλύπτουν τό σύνολο τοῦ ἐργασιακοῦ βίου τοῦ ὑπαλλήλου-κληρικοῦ, ὡς τήν μέ ὅποιανδήποτε τρόπο ἀποχώρησή του ἀπό τήν ἐνεργό ὑπηρεσία του. Ἐπομένως μέ τήν παρέλευση τοῦ ἀναγκαίου χρόνου εἶναι δυνατή ἡ χορήγηση ἐπιπλέον Μισθολογικῶν Κλιμακίων σέ Ἱερεῖς τῆς ΔΕ καί ὙΕ κατηγορίας πού ἔχουν ἐνταχθεῖ στό καταληκτικό βαθμό (Β' γιά τήν ΔΕ καί Γ' γιά τήν ὙΕ).

Ἀπό τήν ἀνωτέρω διευκρινιστική ἐνημέρωση τοῦ Γ.Λ.Κ. πρὸς τίς Ἰ. Μητροπόλεις σέ σχετικά ἐρωτήματα πού ἔχουν ὑποβάλει π.χ. τήν Ἰ.Μ. Σερβίων καί Κοζάνης (τήν ὡς ἄνω ἀπάντηση δίδει τό Γ.Λ.Κ. σέ οἰονδήποτε ὑποβάλλει σχετικό ἐρώτημα ὅπως καί πρὸς ἐμᾶς) προκύπτει ὅτι πρέπει νά ἐπανεξεταστοῦν τά Μισθολογικά Κλιμάκια τῶν ὡς ἄνω καταληκτικῶν Βαθμῶν τῶν εἰρημένων Μισθολογικῶν Κατηγοριῶν καί ὅπου διαπιστωθεῖ ὅτι ὁ Κληρικός δικαιούται περισσότερα Μισθολογικά Κλιμάκια ἀπό αὐτά πού τοῦ ἔχουν χορηγηθεῖ ὡς σήμερα νά τοῦ χορηγηθοῦν μέ ἀναδρομική ἰσχύ. Εἶναι προτιμότερο, πιστεύουμε, νά γίνει πλήρης ἀποσαφήνιση τῶν Μισθολογικῶν Κλιμακίων ὄλων τῶν Κληρικῶν τῆς Ἑλλάδος πού μισθοδοτοῦνται ἀπό τό Ἑλληνικό Κράτος καί κατόπιν νά γίνει ἡ ὑπαγωγή αὐτῶν (πού ἔχουν τέτοια μισθολογικά προβλήματα) στήν Ε.Α.Π. Ἡ ὑπαγωγή στήν Ε.Α.Π. μπορεῖ νά καθυστερήσει γιά ἓνα μήνα ἀρκεῖ οἱ Κληρικοί νά ἐνταχθοῦν μέ πλήρη τήν μισθολογική τους ἐξέλιξη εἰς αὐτήν.

## Είδοποίηση για τούς παραλήπτες τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος»

Ἐνημερώνουμε τούς κληρικούς ἀναγνώστες τοῦ «Ἐφημερίου» ὅτι λόγω τοῦ τριπλασιασμοῦ τῆς ἀξίας τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν καί τῆς εὐρύτερης δυσμενοῦς οικονομικῆς καταστάσεως, τά Ἐκκλησιαστικά Περιοδικά ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ καί ΕΚΚΛΗΣΙΑ, μέ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τό παρόν δέν θά ἀποστέλλονται μέ τά Ἑλληνικά Ταχυδρομεῖα στήν διεύθυνσή σας, ἀλλά στίς κατά τόπους Ἱερές Μητροπόλεις, προκειμένου νά διανέμονται κατά τίς Ἱερατικές Συνάξεις στούς δικαιούχους Ἐφημερίου.





ΠΛΗΡΟΜΕΝΟ  
ΤΕΛΟΣ  
Ταχ. Γραφείο  
Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ  
Αριθμός Άδειας  
10



ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ  
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 01 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ  
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)  
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι  
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251  
ISSN 1105-7203